

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Civiltiesisko zinātņu katedra

Bakalaura darbs

Līgums par profesionālo dienestu un tā tiesiskie aspekti

Saņemts

_____ katedrā
2009.g. __. _____

Sekretāra(-es) paraksts

Nepilna laika klātienes nodaļas
7. semestra students
Aivars Treimanis
at 06020

Zinātniskā vadītāja
Lekt. Velga Slaidiņa

Rīgā, 2009

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	3
1. Tiesisko attiecību nodibināšana militārajā dienestā	5
1.1. Profesionālā dienesta tiesiskie aspekti	6
2. Līgums par profesionālo dienestu tā forma un saturs	9
2.1. Līguma slēgšana	11
2.2. Līguma izbeigšana	13
2.2.1. Atvaļināšana sasniedzot maksimālo vecumu profesionālajā dienestā.....	14
2.2.2. Atvaļināšana beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja to nepagarina.....	15
2.2.3. Atvaļināšana izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa	15
2.3. Līguma termiņa pagarināšana.....	17
3. No profesionālā dienesta līguma izrietošo nodarbinātības attiecību salīdzinājums ar citiem nodarbinātības veidiem	19
3.1. Salīdzinājums ar darba tiesiskajām attiecībām	19
3.2. Salīdzinājums ar valsts civildienestu	26
3.3. Salīdzinājums ar dienestu leklīetu ministrijas sistēmas iestādēs un leslodzījuma vietu pārvaldē	28
4. Nepamatota profesionālā dienesta līguma nepagarināšana kā cilvēktiesību pārkāpums	33
Kopsavilkums	38
Anotācija	42
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts	44
Pielikumi	48
1.pielikums. Līgums par profesionālo dienestu.....	48
2.pielikums. Iesniegums pieņemšanai profesionālajā dienestā.....	52
3.pielikums. Vienošanās par mācībām.....	53
4.pielikums. Karavīru vērtēšanas lapas.....	55
5.pielikums. Vienošanās par līguma termiņa pagarināšanu.....	60

IEVADS

Mans izvēlētais temats neaptver pārāk plašu personu loku, tomēr profesionālā dienesta līgums ir aktuāls visiem Nacionālo bruņoto spēku (turpmāk tekstā NBS) karavīriem un personām, kuras ir izvēlējušās uzsākt profesionālo militāro dienestu. Līgums par profesionālo dienestu ir pamats nodarbinātības attiecību nodibināšanai profesionālajā dienestā, un no šā līguma izrietošās tiesiskās attiecības ir aktuālas ne vien pašam karavīram, bet arī viņa ģimenei, vecākiem, radiem un draugiem. Tā kā profesionālais militārais dienests ir ļoti specifisks dienests, tas neizbēgami ietekmē arī karavīra ģimeni un citus tuvākos cilvēkus. Darbā tiek analizēts līgums par profesionālo dienestu, un no tā izrietošās nodarbinātības attiecības. Ņemot vērā profesionālā militārā dienesta specifiku, nodarbinātības attiecības tajā neregulē „Darba likums”, bet gan „Militārā dienesta likums”, kā arī citi Aizsardzības ministrijas iekšējie normatīvie akti, tāpēc es savā darbā izvērtēju šā dienesta tiesiskos pamatus un tikai profesionālajam militārajam dienestam raksturīgās tiesiskās īpatnības, jo profesionālā dienesta līgums ir ļoti vispārējs un patiesu sapratni par saistībām, kas izriet no šā līguma, var iegūt tikai iepazīstoties ar daudzajiem ārējiem un iekšējiem normatīvajiem aktiem.

Darba mērķis ir, izmantojot un izpētot attiecīgos tiesību aktus, aprakstīt profesionālā dienesta līgumu un no tā izrietošās nodarbinātības attiecības, veikt to salīdzināšanu ar citiem nodarbinātības veidiem, apskatīt aktuālākās problēmas un sniegt to iespējamus risinājumus, kā arī dot iespēju jebkuram interesentam iepazīties ar nodarbinātības attiecībām, kuras izriet no profesionālā dienesta līguma.

Darbā tiks apskatīta tiesisko attiecību nodibināšana profesionālajā dienestā, kā arī aplūkots profesionālā dienesta līgums, tā noslēgšanas kārtība, saturs, forma un laušanas kārtība. Tiks veikta no profesionālā dienesta līguma izrietošo nodarbinātības attiecību salīdzinājums ar darba tiesiskajām attiecībām, ar valsts civildienestu un dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Darba noslēgumā, no cilvēktiesību aspekta, tiks aplūkoti, problemātiski jautājumi saistībā ar atvaļināšanu no militārā dienesta, atsakoties paskaidrot profesionālā dienesta līguma nepagarināšanas iemeslus.

Līgums par profesionālo dienestu ir pamatā nodarbinātības attiecībām militārajā dienestā un saistībā ar šo līgumu ir daudz neatrisinātu jautājumu, no kuriem būtiskākos aplūkošu šajā darbā. Darba ietvaros pētīju līguma vispārīgo raksturu, līdzēju tiesisko nevienlīdzību, nodarbinātā pienākumus un no tiem izrietošo brīvību ierobežojumus,

salīdzinājumā ar citiem nodarbinātības veidiem, kā arī pētīju ar līguma izbeigšanu saistītus problemātiskus jautājumus.

Izstrādājot bakalaura darbu, galvenokārt tika izmantoti normatīvie akti, kas attiecas uz profesionālā militārā dienesta līgumu un no tā izrietošajām nodarbinātības attiecībām, kā arī tika analizēta tiesu prakse, saistībā ar strīdīgiem jautājumiem profesionālajā militārajā dienestā.

1. TIESISKO ATTIECĪBU NODIBINĀŠANA MILITĀRAJĀ DIENESTĀ

„Latvijas Republikas Satversmes” (turpmāk tekstā Satversme) 106. pantā ir noteikts ka – *“Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai...”*, kā arī Satversmes 101. pantā ir noteikt, ka – *„Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.”*

„Satversmes” 101. un 106. pantā nostiprinātās cilvēka pamattiesības uz darbu ir ievērotas “Militārā dienesta likuma” 12.pantā, kurā noteikts, ka karavīrs ir valsts aizstāvis, un tiesības uz darbu viņš realizē, pildot militāro dienestu. Saskaņā ar minētā likuma 2. panta 4. punktu, profesionālais dienests ir militārais dienests, kuru Latvijas pilsonis pilda brīvprātīgi pamatojoties uz profesionālā dienesta līgumu. Kā jau minēts „Militārā dienesta likumā”, profesionālā dienesta attiecību pastāvēšanas pamats ir starp karavīru un Aizsardzības ministriju noslēgtais profesionālā dienesta līgums.

Lai tiktu noslēgts profesionālā dienesta līgums ar personām, kuras vēlas uzsākt profesionālo dienestu, vispirms ir jāiziet kandidātu atlase kurā tiek pārbaudīta kandidātu atbilstība dienestam. Vispārīgās prasības personām, kuras vēlas dienēt NBS ir noteiktas „Militārā dienesta likuma” 19. pantā „Pieņemšana profesionālajā dienestā”. Profesionālajā militārajā dienestā pieņem personas kuras ir Latvijas pilsoņi, sasniegušas vismaz 18 gadu vecumu un, ja tās atbilst reglamentā noteiktajām veselības stāvokļa, izglītības, profesionālās un fiziskās sagatavotības, valsts valodas zināšanu prasībām, kā arī atbilstošām morālajām un psiholoģiskajām īpašībām un ja šīs personas, ņemot vērā to vecumu un tās atbilstošo dienesta pakāpi var dienēt ne mazāk kā piecus gadus. Pēc obligātā militārā dienesta likvidēšanas, lai uzsāktu profesionālo dienestu vairs nav nepieciešams dienests obligātajā militārajā dienestā. Profesionālajā militārajā dienestā pieņem uz brīvprātības pamata, ja nepieciešams nosakot pārbaudes laiku līdz sešiem mēnešiem. Personām, kuras agrāk nav tikušas apmācītas militārajam dienestam, pēc pieņemšanas profesionālajā dienestā ir jāpabeidz amatam atbilstošs militārās apmācības kurss.

Profesionālajā militārajā dienestā nevar pieņemt Latvijas pilsoni, kurš ir sodīts par noziedzīgu nodarījumu, ir aizdomās turētais, apsūdzētais vai tiesājamais, ja neatbilst veselības stāvoklis, ja ir vai ir bijis štata vai ārštata darbinieks, aģents, rezidents vai

konspiratīvā dzīvokļa turētājs PSRS vai ārvalstu drošības, izlūkošanas, pretizlūkošanas dienestos.¹

Latvijas pilsoņi, kuri ir sasnieguši 18 gadu vecumu un ir ieguvuši vismaz vidējo izglītību var iestāties militārajās izglītības iestādēs. Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija (turpmāk tekstā NAA) ir Latvijas Republikas valsts augstākās izglītības un zinātnes iestāde, kura organizē profesionālās studiju programmas un veic zinātniskās pētniecības darbību militārajā jomā. NAA var pieteikties studijām virsnieka pamat apmācības līmenim studiju programmā „Komandējoša sastāva virsnieks” un bakalaura studiju programmā „Militārā vadība”, personas, kuras ir Latvijas Republikas pilsoņi un nav sasniegušas 27 gadu vecumu. Atlasi militārajam dienestam organizē un veic NBS Rekrutēšanas un atlases centrs (turpmāk tekstā RAC) saskaņā ar Latvijas Republikas Aizsardzības ministra apstiprinātu nolikumu par atlasītajiem kandidātiem NAA. Pirms nosūtīšanas uz kandidāta kursu, RAC priekšnieks ar profesionālajam militārajam dienestam atlasītajiem kandidātiem noslēdz līgumu par turpmāko dienestu. Kandidātu iesaukšanu militārajā dienestā un līgumu par militāro dienestu sagatavošanu organizē RAC. Uzsākot studijas NAA rektors ar katru karavīru slēdz „Studiju līgumu”, kas ir līguma „Par profesionālo militāro dienestu sastāvdaļa”.²

Saskaņā ar NBS Apvienotā štāba personāldaļas sniegto informāciju, Latvijā profesionālo dienestu 2008. gadā ir uzsākuši 455 karavīri, no kuriem 8 karavīri virsnieku sastāvā, 41 karavīrs instruktoru sastāvā un 406 karavīri kareivju sastāvā. 2008. gada janvārī profesionālo dienestu uzsāka 31 karavīrs, februārī 39, martā 40, aprīlī 48, maijā 33, jūnijā 47, jūlijā 5, augustā 109, septembrī 78, oktobrī 12, novembrī 3 un decembrī 10 karavīri. Vislielākais skaits karavīru profesionālo dienestu tika uzsākuši sauszemes spēku sastāvā 51 karavīrs un Mācību vadības pavēlniecībā 308 karavīri. Izejot karavīru pamat apmācības kursu, karavīri no Mācību vadības pavēlniecības tiek aizsūtīti uz pārējām NBS vienībām.

1.1. Profesionālā dienesta tiesiskie aspekti

Militārā dienesta gaitu nosaka „Militārā dienesta likums”, kura 2. panta 4. punkts noteic, ka: *„profesionālais dienests ir militārais dienests, kuru Latvijas pilsonis pilda*

¹ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 9, - 16.pants

² Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas uzņemšanas noteikumi 2009./2010. mācību gadā. http://www.naa.mil.lv/Studijas/Uznemsanas_noteikumi/uznemsanas_noteikumi2009-2010.aspx (aplūkots 2009. 16. oktobrī)

brīvprātīgi saskaņā ar profesionālā dienesta līgumu, kas noslēgts starp viņu un Aizsardzības ministriju”.

„Militārā dienesta likums” nosaka militārā dienesta karavīru tiesības un pienākumus, vienību personālsastāva komplektēšanas pamatprincipus, kārtību kā notiek karavīru iecelšana amatā un atbrīvošana no amata, pārvietošana un komandējumi, dienesta pakāpju piešķiršanas un atņemšanas kārtību, nosaka atvaļinājumu veidus un to piešķiršanas kārtību, kā arī regulē karavīru atvaļināšanas kārtību, nosaka kas ir karavīra formastērps, kāda ir karavīru apģāde un sociālās garantijas, kā arī citus ar dienestu svarīgus jautājumus.

„Militārā dienesta likums” nosaka svarīgākos noteikumus saistībā ar karavīru dienesta gaitu NBS, sīkāku šo noteikumu kārtību regulē daudzi militārie reglamenti, Aizsardzības ministrijas noteikumi, pavēles un instrukcijas.

Personu pieņemšanu profesionālajā militārajā dienestā regulē „Militārā dienesta likums” un Aizsardzības ministrijas 2008. gada 2. jūnija noteikumi Nr. 42-NOT „Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu”.

Saskaņā ar Aizsardzības ministrijas 2008. gada 2. jūnija noteikumiem Nr. 42-NOT „Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu”, profesionālajā dienestā var pieteikties Latvijas Republikas pilsoņi vismaz ar pamatizglītību, kuri, izņemot virsniekus speciālistus, līdz „Militārā dienesta likumā” noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanai var pildīt dienestu ne mazāk kā piecus gadus. Pieņemot karavīrus profesionālajā militārajā dienestā ar pamatizglītību, NBS apņemas nodrošināt iespēju divu profesionālā dienesta līguma termiņu laikā iegūt vidējo vispārējo vai profesionālo izglītību. Pieņemot profesionālajā militārajā dienestā, tiek vērtēta kandidātu profesionālā sagatavotība, prasmju atbilstība NBS vajadzībām (amatam uz kuru kandidāts ir pieteicies), fiziskā sagatavotība, morālās un psiholoģiskās īpašības. Kandidāti, kuri neatbilst izglītības, profesionālās un fiziskās sagatavotības, valsts valodas zināšanu prasībām, morālajām un psiholoģiskajām īpašībām ir tikuši atvaļināti no militārā dienesta vai specializētā valsts civildienesta disciplīnas pārkāpumu dēļ, vai arī, ja kandidātam ir kāda no „Militārā dienesta likuma” 16. panta 2. daļā minētajām pazīmēm, nevar tikt pieņemti profesionālajā dienestā.

Kandidātu pamatprasību profesionālajam militārajam dienestam atbilstības noskaidrošanai, RAC organizē kandidātu atlasī, kuras mērķis ir izvērtēt katra kandidāta atbilstību „Militārā dienesta likumam”, dienestam nepieciešamajām veselības stāvokļa, izglītības, profesionālās un fiziskās sagatavotības, valsts valodas zināšanu prasībām,

morālajām un psiholoģiskajām īpašībām, kā arī prasības atļaujas saņemšanai pieejai valsts noslēpuma objektiem. Atlases procesā katrs kandidāts tiek izvērtēts individuāli. Kandidātu atlase sastāv no kandidātu sākotnējās atlases un kandidātu atlases. Kandidātu sākotnējā atlasē kandidāts aizpilda pieteikuma anketu, tiek veikta viņa intervēšana, veselības stāvokļa un sodāmību pārbaude. Kandidātam pretendējot uz vakanto amatu NBS ir jāiesniedz Latvijas Republikas pilsoņa pase kopija, CV, izglītību (civilo un militāro) apliecinošo dokumentu apstiprinātās kopijas, iepriekšējo dienesta stāžu (izdienu) apliecinošo dokumentu kopijas, agrāk piešķirto dienesta pakāpju apliecinošo dokumentu kopijas un valsts valodas prasmi apliecinošo dokumentu kopijas. Visi šie dokumenti kopā ar sodāmības pārbaudes dokumentiem, medicīnas komisijas atzinumu un kandidāta fiziskās sagatavotības pārbaudes rezultātiem veido „Kandidāta personas lietu”.

Pēc atlases izturēšanas aizsardzības ministrs vai viņa pilnvarots komandieris ar kandidātu slēdz profesionālā dienesta līgumu, nosakot pārbaudes laiku uz sešiem mēnešiem.

2. LĪGUMS PAR PROFESIONĀLO DIENESTU TĀ FORMA UN SATURS

Profesionālā dienesta līgums ir pamats profesionālā dienesta attiecību nodibināšanai, kurš arī izsaka abu pušu tiesības un pienākumus, kā arī to brīvo gribu. „Militārā dienesta likuma” 20. pants regulē profesionālā dienesta līguma noslēgšanas nosacījumus, tas ir, šā panta pirmā un otrā daļa nosaka, ka profesionālā dienesta līguma saturu, līguma slēgšanas un termiņa pagarināšanas kārtību nosaka aizsardzības ministrs.

Detalizētāka profesionālā dienesta līguma slēgšanas kārtība, forma un saturs ir noteikta Aizsardzības ministrijas 2008. gada 2. jūnija noteikumos Nr. 42-NOT „Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu”. Šie noteikumi nosaka līguma „Par profesionālo dienestu” veidlapu, (pielikums Nr. 1) kura ir vienota visiem NBS spēku veidiem. Militārā dienesta likumā ir noteikts pilnvarojums aizsardzības ministram vai viņa pilnvarotam komandierim (priekšniekam) slēgt profesionālā dienesta līgumu ar karavīru³.

Profesionālā dienesta līgums tiek slēgts atbilstoši Civillikuma prasībām un tam ir rakstveida forma. Līguma pamatā ir divu pušu vienošanās par veicamo darbu (profesionālo dienestu). Puses, parakstot profesionālā dienesta līgumu, uzņemas visas saistības un nosacījumus, ko ietver minētais līgums. Līgums ir par profesionālo dienestu vispārīgi, nevis uz konkrētu amatu konkrētā spēku veidu vienībā un noteiktu algu. Šādā situācijā, uzsākot dienestu, karavīrs nevar zināt kādi pienākumi viņam tieši būs jāveic, jo dienesta specifika ir atkarīga no vienības kurā viņš turpinās dienestu un tas kādā vienībā viņš turpinās dienestu bieži ir atkarīgs no tā kā viņš pabeigs karavīra militāro pamat apmācības kursu Kājnieku skolā. Konkrēts amats un samaksa kāda būs karavīram uz dienesta laiku tiek noteikta normatīvajos aktos. Ministru kabineta 2004. gada 08. marta noteikumi Nr.131 “Noteikumi par karavīru dienesta atalgojumu” nosaka aktīvā dienesta karavīra dienesta atalgojumu un Ministru kabineta rīkojums Nr.525 „Par koeficienta noteikšanu piemaksas aprēķināšanai karavīriem, kuri piedalās starptautiskajās operācijās” nosaka koeficientu pie karavīra dienesta atalgojuma piedaloties starptautiskajās operācijās. Karavīru amati ir sadalīti kvalifikācijas kategorijās atkarībā no ieņemamā amata pēc dienesta pakāpēm. Katrai kvalifikācijas kategorijai ir noteikta mēneša amatalga latos. Karavīru ieceļ amatā pēc profesionālā dienesta līguma noslēgšanas vai atbilstoši atestācijas rezultātiem.

³ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, - 20. panta 2. daļa

Profesionālā dienesta līgumā Aizsardzības ministrija apņemas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nodrošināt:

- karavīra militāro pamat apmācību;
- karavīra iecelšanu amatā;
- karavīram paredzētā dienesta atalgojuma, kompensāciju un pabalsta izmaksu;
- karavīra uzņemšanu visa veida apgādē;
- turpmāko karavīra dienesta gaitu atbilstoši karavīra izvērtēšanas un atestācijas rezultātiem;
- NBS nepieciešamās izglītības un kvalifikācijas iegūšanas iespējas, par ko slēdzot atsevišķu vienošanos;
- karavīram noteiktās tiesības, sociālās un citas ar profesionālo dienestu saistītās garantijas.⁴

Karavīrs, slēdzot profesionālā dienesta līgumu, apņemas:

- godprātīgi pildīt militāro dienestu, komandieru likumīgās pavēles un rīkojumus, kā arī pārzināt iekšējos normatīvos aktus un labi pārzināt viņam uzticēto aprīkojumu;
- ievērot un pildīt Latvijas Republikas normatīvos aktus, militāros reglamentus un starptautiskos tiesību aktus;
- ievērot Militāra dienesta likuma 15. pantā noteiktos aizliegumus;
- apgūt militārās zināšanas, kaujas tehniku un bruņojumu un ievērot tā izmantošanas noteikumus un prasības;
- pēc atvaļināšanas turpināt dienestu NBS rezervē;
- piedalīties starptautiskajās operācijās;
- informēt komandieri par visiem paredzamajiem apstākļiem, kuri dod tiesības nepildīt dienesta pienākumus.⁵

Karavīra dienesta laikā puses vienojas ievērot darba aizsardzības noteikumus, darba organizācijas principus, higiēnas normas un ugunsdrošības noteikumus, atbilstoši Militārā dienesta likumam un citiem normatīvajiem aktiem. Dienesta dienas ilgums tiek noteikts atkarībā no dienesta nepieciešamības. Līgumā ir noteikts ka pēc līguma darbības beigām to var pagarināt pusēm par to vienojoties, ievērojot normatīvajos aktos un Militārā dienesta

⁴Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 42 – NOT., Rīga: Aizsardzības ministrija 2008. gada 2. jūnijā, pielikuma Nr. 11 „Līgums par profesionālo dienestu” - 2. daļa

⁵ Turpat - 3. daļa

likumā noteikto kārtību. Profesionālā dienesta līgumu var izbeigt katrā laikā, pusēm par to vienojoties, vai arī pēc NBS iniciatīvas, ja:

- karavīrs zaudē Latvijas Republikas pilsonību;
- karavīrs tiek atzīts par nederīgu dienestam dēļ veselības stāvokļa;
- pārbaudes laikā tiek noskaidrots, ka karavīrs neatbilst dienesta prasībām;
- ir iestājušies likumā paredzētie apstākļi, kas liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu;
- karavīrs slimības vai ievainojumu dēļ nespēj pildīt savus dienesta pienākumus ilgāk par četriem mēnešiem un šie ievainojumi nav iegūti pildot dienesta pienākumus;
- likvidē vai reorganizē vienību (apakšvienību), vai samazina karavīru skaitu, atbilstoši Militāra dienesta likumam;
- karavīram tiek piemērots disciplinārsods kā atvaļināšana no profesionālā dienesta;
- ir stājies spēkā notiesājošs tiesas spriedums.⁶

Izbeidzot līgumu pēc NBS iniciatīvas gadījumā ja tiek likvidēta vai reorganizēta vienība, vai tiek samazināts karavīru skaits atbilstoši Militāra dienesta likumam, karavīrs par to tiek brīdināts divus mēnešus iepriekš. Līgumā ir noteikta karavīra materiālā atbildība, uzliekot par pienākumu karavīram atlīdzināt zaudējumus, kas radušies viņa prettiesiskas rīcības dēļ.⁷ Līguma noslēguma noteikumos tiek norādīts uz karavīra apbalvošanu un sodīšanu atbilstoši normatīvajiem aktiem, kā arī ja līguma darbības laika tiek grozīti abas puses skaroši normatīvie akti, tad tie ir saistoši abām pusēm.

Slēdzot profesionālā dienesta līgumu karavīram nav iespējas ietekmēt līguma formu un saturu, jo profesionālā dienesta līguma formu un saturu nosaka Aizsardzības ministrs. Šāda situācija nostāda karavīru nevienlīdzīgā situācijā, jo viņam ir tikai izvēle piekrist līguma noteikumiem, vai nepiekrist.

2.1. Līguma slēgšana

Kad kandidāts uz profesionālo dienestu ir izturējis atlasu, Aizsardzības ministrs pilnvaro RAC priekšnieku Aizsardzības ministrijas vārdā slēgt pirmo profesionālā dienesta līgumu. Aizsardzības ministrs nosaka to, kāds ir profesionālā dienesta līguma saturs un

⁶Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 42 – NOT., Rīga: Aizsardzības ministrija 2008. gada 2. jūnijā, pielikuma Nr. 11 „Līgums par profesionālo dienestu” - 5. daļa

⁷Turpat - 6. daļa

termiņš, kā arī kārtību kādā tiek slēgts profesionālā dienesta līgums. Profesionālā dienesta līgumu ar karavīriem slēdz līdz „Militārā dienesta likumā” noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanai, vai uz laiku, kas nav īsāks par pieciem gadiem. Kareivju sastāva karavīriem maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 45 gadi, instruktoru sastāva karavīriem maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 50 gadi. Virsnieku sastāvam maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir atkarīgs no dienesta pakāpēm:

- ar dienesta pakāpi leitnants maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 35 gadi;
- ar dienesta pakāpi virsleitnants maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 45 gadi;
- ar dienesta pakāpi kapteinis (kapteiņleitnants) maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 48 gadi;
- ar dienesta pakāpi majors (komandleitnants) maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 51 gads;
- ar dienesta pakāpi pulkvežleitnants (komandkapteinis) maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 55 gadi;
- ar dienesta pakāpi pulkvedis (jūras kapteinis) maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 58 gadi;
- ar augstāko virsnieku dienesta pakāpēm maksimālais vecums profesionālajā dienestā ir 60 gadi.

Karavīrus, kas ieņem svarīgas profesijas kvalificēta speciālista amatā var atvaļināt sasniedzot 55 gadus kareivju un instruktoru sastāvam, bet virsnieku sastāvam sasniedzot 60 gadus. Atsevišķos gadījumos, ņemot vērā valsts aizsardzības vajadzības aizsardzības ministrs var pagarināt profesionālo dienestu par diviem gadiem, izņemot karavīriem ar dienesta pakāpes pulkvedis un augstākām.⁸

Šie termiņi nav attiecināmi uz situācijām, kad profesionālā militārā dienesta līgums tiek slēgts ar personām, kuras nepieciešamas lai nodrošinātu NBS formējumu dalību starptautiskajās operācijās. Šajos gadījumos aizsardzības ministrs slēdz līgumu uz starptautiskās operācijas laiku, bet ne ilgāk, kā uz vienu gadu.⁹

Pirms profesionālā dienesta līguma slēgšanas atlasīti kandidāti iesniedz RAC priekšniekam aizpildītu iesniegumu par pieņemšanu profesionālajā dienestā (2. pielikums). Kandidāts pēc iesnieguma iesniegšanas paraksta RAC sagatavotu profesionālā

⁸ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, - 41.pants

⁹ Turpat – 20. panta 6. daļa

dienesta līgumu, kuru no Aizsardzības ministrijas puses paraksta RAC priekšnieks. RAC priekšnieka parakstītais līgums kopā ar kandidāta personas lietu tiek nosūtīts uz vienību kurā viņš uzsāks dienestu. Kandidātam ierodoties vienība ar norīkojumu tiek izdota pavēle par kandidāta pieņemšanu profesionālajā dienestā, uzņemšanu visa veida apgādē un ieskaitīšanu vienības personālsastāvā. Ar ieskaitīšanu personālsastāvā uzsākas karavīra dienests NBS.¹⁰

Karavīri, kuri ir uzsākuši dienestu bez vidējās izglītības, papildus profesionālā dienesta līgumam paraksta vienošanos par mācībām (3. pielikums), ar kuru viņi apņemas ne ilgāk kā 5 gadu laikā iegūt vidējo vispārējo vai profesionālo izglītību. Šī vienošanās ir profesionālā dienesta līguma sastāvdaļa. Līdz laikam kamēr karavīrs iegūs vidējo izglītību viņam nav atļauts uzsākt mācības militārajās mācību iestādēs, izņemot Kājnieku skolu, kurā karavīrs apgūst militārās pamat apmācības kursu. Aizliegums uzsākt mācības militārajās mācību iestādēs ir šķērslis arī instruktora dienesta pakāpju iegūšanai.

Profesionālā dienesta līgums stājas spēkā ar datumu, kad ir izdota vienības komandiera pavēle par karavīra ieskaitīšanu vienības personālsastāvā.¹¹ Līguma termiņa pagarinājums stājas spēkā pēc pušu parakstītas vienošanās par profesionālā dienesta līguma termiņa pagarināšanu. Profesionālā dienesta līgums tiek sastādīts trīs eksemplāros, no kuriem viens glabājas pie karavīra, otrs vienībā personas lietā, bet trešais NBS Apvienotajā štābā. Līgums tiek reģistrēts NBS Apvienotā štāba J-1 profesionālā dienesta līgumu reģistrācijas žurnālā.

2.2. Līguma izbeigšana

Kārtība, kā notiek karavīru atvaļināšana no militārā dienesta, ir noteikta „Militārā dienesta likumā”, karavīra un Aizsardzības ministrijas starpā noslēgtajā līgumā par profesionālo dienestu un Aizsardzības ministrijas noteikumos Nr. 9-not „Karavīru atvaļināšana no profesionālā dienesta noteikumi”. „Militārā dienesta likums” paredz, ka karavīru atvaļina no militārā dienesta, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšu, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina un izbeidzot profesionālā dienesta līgumu

¹⁰Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 42 – NOT., Rīga: Aizsardzības ministrija 2008. gada 2. jūnijā, - 3. nodaļa

¹¹Turpat - 62. punkts

pirms termiņa.¹² Līgumā par profesionālo dienestu un Aizsardzības ministrijas noteikumos Nr. 9-not. tiek precīzāk atrunāta augstāk minēto karavīru atvaļināšanas gadījumu kārtība.

Saskaņā ar NBS Apvienotā štāba personāldaļas sniegto informāciju, 2008. gadā profesionālā dienesta līgums ir ticis izbeigts ar 295 karavīriem, no kuriem 98 līgumi ir izbeigti pusēm par to vienojoties, 48 līgumi beidzoties līguma termiņam, 44 līgumi sasniedzot maksimālo vecumu, 17 līgumi veselības stāvokļa dēļ, 3 līgumi dēļ vienības likvidēšanas vai reorganizācijas un 46 līgumi disciplīnas pārkāpumu dēļ. 9 gadījumos karavīri ir tikuši izslēgti no personālsastāva sakarā ar nāvi un 30 gadījumos līgums ar karavīriem ir ticis izbeigts citu iemeslu dēļ.

2.2.1. Atvaļināšana sasniedzot maksimālo vecumu profesionālajā dienestā

Karavīru atvaļina no profesionālā militārā dienesta, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu. Šajā gadījumā vienības personālsastāva struktūrai, ne vēlāk kā sešus mēnešus pirms karavīrs sasniedzis „Militārā dienesta likuma” 41. pantā minēto maksimālo vecumu, pret parakstu ir pienākums informēt par profesionālā dienesta līguma termiņa beigām un tā nepagarināšanu, paredzamo karavīra izdienas stāžu atvaļināšanas brīdī, izdienas pensijas aprēķināšanai nepieciešamajiem dokumentiem un medicīnisko pārbaudi¹³. Ne vēlāk kā vienu mēnesi pirms līguma termiņa beigām attiecīgais komandieris izdod personālsastāva pavēli par profesionālā dienesta līguma izbeigšanu.¹⁴ Pirms karavīru atvaļina no profesionālā dienesta viņam ir jānodod amatu, dienesta laikā no NBS saņemtās materiālās vērtības un parakstītu apgaitas lapu. Nododot amatu, karavīrs nodod ar vienības pavēli speciāli norīkotai amatpersonai visus viņa rīcībā esošos dokumentus un valsts mantu Militārā dienesta iekārtas reglamentā noteiktajā kārtībā. Ja karavīrs neattaisnojošu iemeslu dēļ līdz līguma pēdējai dienai nav nodevis no NBS saņemtās materiālās vērtības, viņam iestājas materiālā atbildība, kas noteikta profesionālā dienesta līgumā un no viņa var piedzīt materiālo zaudējumu civiltiesiskā kārtībā¹⁵.

¹² Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, - 42. pants

¹³ Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 9 – not., Rīga: Aizsardzības ministrija 2005. gada 19. decembris, - 3. punkts

¹⁴ Turpat - 5.punkts

¹⁵ Turpat - 8.punkts

2.2.2. Atvaļināšana beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja to nepagarina

Viens no pamatiem karavīra atvaļināšanai no profesionālā dienesta ir atvaļināšana, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina.¹⁶ Profesionālā dienesta līgumu var nepagarināt pēc karavīra iniciatīvas vai pēc vadības iniciatīvas. Sīkāku kārtību, kādā tiek atvaļināti karavīri no profesionālā dienesta, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja to nepagarina, nosaka 2005. gada 19. decembra Aizsardzības ministrijas noteikumi Nr. 9-not. Šo noteikumu 11.1. punkts nosaka, ja profesionālā dienesta līguma termiņš netiek pagarināts pēc karavīra iniciatīvas, tad karavīram ne vēlāk kā divus mēnešus pirms līguma termiņa beigām pakļautības kārtībā jāiesniedz ziņojumu par atvaļināšanu no profesionālā dienesta, tajā norādot, vai viņš vēlas iziet medicīnisko pārbaudi vai atsakās no tās. Ja karavīrs neiesniedz noteiktajā laikā ziņojumu par atvaļināšanu no profesionālā dienesta, tas var būt par pamatu atteikumam sniegt medicīnisko pārbaudi.

Ja līguma termiņš netiek pagarināts pēc vadības iniciatīvas vienības personālsastāva struktūrai pret parakstu jāinformē karavīru ne vēlāk kā divus mēnešus pirms līguma izbeigšanās par līguma beigām un tā nepagarināšanu, kā arī par medicīnisko pārbaudi, no kuras karavīrs var atteikties ja vēlas¹⁷.

Neatkarīgi no tā vai profesionālā dienesta līguma termiņš netiek pagarināts pēc karavīra iniciatīvas, vai vadības iniciatīvas, attiecīgā līmeņa komandieris, ne vēlāk kā vienu mēnesi pirms līguma termiņa beigām izdod personālsastāva pavēli par karavīra atbrīvošanu no amata un atvaļināšanu no dienesta, norīkojot stāties rezervē vai noņemt no rezerves uzskaites, sakarā ar profesionālā dienesta līguma termiņa beigām. Ja nepieciešams tiek izdota pavēle par karavīra lietu un amata pieņemšanu un nodošanu norīkotai amatpersonai. Kad karavīrs ir nodevis visas lietas un amatu, kā arī parakstītu apgaitas lapu, tiek izdota vienības ierindas dienesta pavēle ar kuru karavīrs tiek izslēgts no vienības personālsastāva saraksta un noņemts no visu veidu apgādes profesionālā dienesta līguma pēdējā dienā.¹⁸

Militārpersonu izdienas pensiju likuma 2. panta 1. daļas 1. punkts nosaka, ka: „Tiesības uz izdienas pensiju ir militārpersonai, kurai saskaņā ar šā likuma 3.pantu aprēķinātais izdienas stāžs ir ne mazāks par 20 gadiem.” Dienējot Latvijas Republikas NBS karavīrs var rēķināties ar to, ka pēc nodienētiem 20 gadiem viņš varēs doties pensijā, bet

¹⁶ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, – 42. panta 1. daļas 2.punkts

¹⁷ Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 9 – not., Rīga: Aizsardzības ministrija 2005. gada 19. decembris, - 11.2. punkts

¹⁸ Turpat – 11.4. punkts

galvenā problēma slēpjas tajā, ka līgumu par profesionālo militāro dienestu slēdz uz pieciem gadiem un nav nekādas garantijas, ka beidzoties līguma termiņam to atkārtoti pagarinās, jo „Militārā dienesta likuma” 42. panta 1. daļas 2. punkts nosaka, ka: „*Karavīru atvaļina no profesionālā dienesta beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina*”, kas dod tiesības Aizsardzības Ministrijai izbeigt dienesta attiecības bez sīkāka pamatojuma.

2.2.3. Atvaļināšana izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa

Karavīru atvaļina no profesionālā militārā dienesta, izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa. Profesionālā dienesta līgumu ar karavīru pirms termiņa var izbeigt katrā laikā, pusēm par to vienojoties, vai arī pēc vadības iniciatīvas. Pēc vadības iniciatīvas profesionālā dienesta līgumu izbeidz, ja:

- karavīrs zaudējis Latvijas pilsonību;
- karavīrs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ;
- pārbaudes laikā noskaidrojas, ka karavīrs neatbilst dienesta prasībām;
- ir iestājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu neļauj karavīram turpināt militāro dienestu un šos apstākļus nevar novērst;
- karavīrs slimības dēļ nespēj ilgāk par četriem mēnešiem pildīt dienesta pienākumus un ja šī slimība ir iegūta nepildot dienesta pienākumus;
- likvidē vai reorganizē vienību;
- ja karavīru atbrīvo no profesionālā dienesta ar disciplinārsodu;
- ir iestājies notiesājošs tiesas spriedums (ar dažiem izņēmumiem MDL 43.p.4.dļa).¹⁹

Karavīru pēc vadības iniciatīvas, pirms līguma termiņa beigām, var atvaļināt astoņos gadījumos un pie tam karavīram ir jāatlīdzina noteikta izdevumu daļa par viņa profesionālo un militāro apmācību, kā arī izsniegtā ekipējuma un aprīkojuma atlikuma vērtība, izņemot, ja karavīru atvaļina dēļ veselības stāvokļa, sakarā ar vienības likvidāciju, reorganizēšanu vai karavīru skaita samazināšanu, vai citu no viņa gribas neatkarīgu attaisnojošu iemeslu dēļ, kurus par attaisnojošiem ir atzinis aizsardzības ministrs.²⁰ „Militārā dienesta likuma” 44. panta 4. daļā ir noteikts, ka karavīram ir jāatlīdzina noteiktā izdevumu daļa arī tad, ja

¹⁹ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, - 43. pants

²⁰ Turpat. - 44. panta 4. daļa

profesionālā dienesta līgums tiek izbeigts pirms termiņa pusēm par to vienojoties, bet profesionālā dienesta līgumā ir atsevišķs punkts, kurā ir uzsvērti gadījumi, kad karavīram ir jāatlīdzina noteiktā izdevumu daļa un šajā punktā nav iekļauts gadījums, kad līgums tiek izbeigts pirms termiņa, katrā laikā pusēm par to vienojoties.²¹ Šādas nepilnīgas informācijas sniegšana, karavīram slēdzot līgumu, rada priekšstatu, ka karavīrs varēs izbeigt līgumu jebkurā laikā, vienojoties ar vadību un pie tam viņam nevajadzēs neko kompensēt. Ja pie profesionālā dienesta līguma punkta, kurā ir uzsvērti gadījumi, kad karavīram ir jāatlīdzina noteiktā izdevumu daļa, būtu minēta arī līguma izbeigšana pusēm par to vienojoties, tas novērstu liekas neskaidrības kas varētu rasties, izbeidzot līgumu pēc pušu vienošanās.

Pēc karavīra iniciatīvas profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa beigām var izbeigt vienīgi pusēm par to vienojoties, kas nostāda karavīru ļoti neizdevīgā stāvoklī, liedzot tam jebkādu iespēju likumīgā ceļā pēc paša vēlēšanās izbeigt profesionālā dienesta līgumu, ja vadība tam nepiekrīt.

2.3. Līguma termiņa pagarināšana

Profesionālā dienesta līguma termiņa pagarināšanas kārtība ir noteikta Militārā dienesta likuma 20. pantā, Aizsardzības ministrijas 2008. gada 2. jūnija noteikumos Nr. 42-NOT „Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu” 5. nodaļā un Latvijas republikas Aizsardzības ministrijas līguma par profesionālo dienestu 5.1. punktā.

Saskaņā ar „Militārā dienesta likuma” 20. pantu līgumu par profesionālo dienestu pagarina aizsardzības ministrs vai viņa pilnvarots komandieris (priekšnieks). Profesionālā dienesta līgumu ar karavīriem var pagarināt uz laiku, kas nav īsāks par pieciem gadiem, bet ne ilgāk kā līdz aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanai. Likumā noteiktos gadījumos profesionālā dienesta līgums var tikt pagarināts arī pēc maksimāla vecuma sasniegšanas. Par līguma termiņa pagarināšanu ir jāvienojas abām pusēm. Pagarinot profesionālā dienesta līguma termiņu netiek noteikts pārbaudes laiks.

Pagarinot profesionālā dienesta līgumu, tiek izskatīti karavīra vērtēšanas lapas (4. pielikums) 29. punktā, karavīra vērtētāja priekšlikumi, par karavīra turpmāko dienesta

²¹Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 42 – NOT., Rīga: Aizsardzības ministrija 2008. gada 2. jūnijā, pielikuma Nr. 11 „Līgums par profesionālo dienestu” - 5.5. punkts

gaitu²². Tiek ņemta vērā karavīra izglītība gan civilā, gan militārā, kā arī atestācijas rezultāti un vienības uzdevumi tuvākajā laika periodā.

Ja tiek izlemts pagarināt profesionālā dienesta līgumu ar karavīru, ne vēlāk kā vienu mēnesi pirms līguma termiņa beigām, vienībā tiek sagatavota vienošanās par līguma termiņa pagarināšanu (5. pielikums) trīs eksemplāros, kuriem tiek pievienota iepriekšējā profesionālā dienesta līguma kopija. Pirms tiek pagarināts līguma termiņš, vienošanos saskaņo NBS Apvienotā štāba Personālsastāva departamentā. Parakstītie vienošanās eksemplāri glabājas kopā ar profesionālā dienesta līguma eksemplāriem, kuri attiecīgi glabājas – viens pie karavīra, otrs vienībā karavīra personas lietā, bet trešais NBS Apvienotajā štābā. Līguma termiņa pagarinājums stājas spēkā pēc abpusējas vienošanās parakstīšanas.²³

²² Profesionālā dienesta karavīru izvērtēšanas un atestācijas noteikumi: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 1 – not., Rīga: Aizsardzības ministrija 2006. gada 3. janvārī, pielikums Nr. 1

²³ Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 9 – not., Rīga: Aizsardzības ministrija 2005. gada 19. decembris, - 10. punkts

3. NO PROFESIONĀLĀ DIENESTA LĪGUMA IZRIETOŠO NODARBINĀTĪBAS ATTIECĪBU SALĪDZINĀJUMS AR CITIEM NODARBINĀTĪBAS VEIDIEM

Profesionālais militārais dienests no nodarbinātības viedokļa ir ļoti specifisks, jo militārais dienests ir valsts dienesta veids valsts aizsardzības jomā, kuru pilda karavīrs un kā jebkura veida bruņotajos spēkos, dienests tajos ir saistīts ar stingru nodarbinātības attiecību reglamentāciju un stingrākām subordinācijas attiecībām, salīdzinājumā ar citiem nodarbinātības veidiem. Paralēli no profesionālā dienesta līguma izrietošajām nodarbinātības attiecībām pastāv arī citi nodarbinātības attiecību veidi. Vieni no visizplatītākajiem nodarbinātības attiecību veidiem ir darba tiesiskās attiecības, kā arī valsts civildienests un dienests iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē. Uz katru no šiem nodarbinātības attiecību veidiem pamatā attiecas dažāds normatīvais regulējums, izņemot dažus specifiskus jautājumus. Katrā no šiem nodarbinātības attiecību veidiem atšķiras arī nodarbinātā tiesības un to aizsardzība.

3.1. Salīdzinājums ar darba tiesiskajām attiecībām

Profesionālais militārais dienests tāpat kā darba tiesiskās attiecības tiek dibināts uz līguma pamata. Darba tiesiskās attiecības tiek dibinātas uz darba līguma pamata²⁴, bet profesionālā militārā dienesta attiecības tiek dibinātas uz profesionālā dienesta līguma pamata. Uz profesionālā dienesta līguma pamata nodarbinātie atrodas publiski tiesiskajās attiecībās, bet uz darba līguma pamata nodarbinātie atrodas privāttiesiskajās attiecībās. Ņemot vērā karavīra dienesta specifiku, atšķirībā no darbinieka uz karavīru attiecas daudz likumā noteiktu ierobežojumu, kas nepastāv darba tiesiskajās attiecībās.

Darbiniekiem savu sociālo, ekonomisko un profesionālo tiesību un interešu aizstāvībai ir tiesības apvienoties organizācijās vai iestāties tajās. Šo tiesību aizstāvību viņi īsteno paši vai ar pārstāvju palīdzību. Darbinieku pārstāvji var būt arodbiedrības vai pilnvaroti pārstāvji, kuri pauž vienotu viedokli attiecībā uz darba devēju. Atšķirībā no darbinieka karavīram ir aizliegts pievienoties arodbiedrībām, kā arī veikt politisko darbību, organizēt streikus un piedalīties tajos. Karavīram ir tiesības dibināt sabiedriskās

²⁴Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105. – 2 pants

organizācijas un būt par tādu organizāciju biedru, kurām nav politiska rakstura. Līdzīgi kā darbinieks var izvirzīt pārstāvi vienota viedokļa paušanai attiecībā uz darba devēju, tāpat arī karavīri var izvirzīt no sava vidus pārstāvi karavīru interešu aizstāvēšanai un sadzīves jautājumu risināšanai attiecībās ar vienības komandieri.

Darbinieks un darba devējs var vienoties par darba līgumam un darba tiesiskajām attiecībām piemērojamo Latvijas vai citas valsts likumu. Šāda izvēle nevar darbiniekam atņemt vai ierobežot aizsardzību, kas noteikta ar tās valsts likuma pavēlošajām vai aizliedzošajām normām, kuras likums būtu piemērojams atbilstoši „Darba likuma” 13. panta 1. daļai. Ja Saeima apstiprinājusi starptautisko līgumu kurā ir paredzēti citādi noteikumi nekā „Darba likumā” tad piemēro starptautiskā līguma noteikumus. Profesionālajā dienestā karavīrs un aizsardzības ministrs vai viņa pilnvarotais komandieris (priekšnieks) nevar izvēlēties profesionālo dienestu regulējošo likumu. Izņēmuma situācija, kad uz karavīriem attiecas starptautiskajos līgumos noteiktais, ir situācijās, kad Latvijas karavīrs dienesta pienākumus pilda citas valsts teritorijā, tādā gadījumā statusa īpatnības konkrētajā valstī nosaka ar starptautiskajiem līgumiem un citiem normatīvajiem aktiem atbilstoši konkrētajai situācijai.²⁵

Darba tiesiskajās attiecībās darbinieks un darba devējs var noslēgt darba koplīgumu par darba tiesisko attiecību saturu. Profesionālajā dienestā, atšķirībā no darba tiesiskajām attiecībām, koplīgums nepastāv. Profesionālā dienesta saturu regulē militārie reglamenti. Darba tiesiskās attiecības tāpat kā no profesionālā dienesta izrietošās attiecības tiek nodibinātas uz līguma pamata. „Darba likuma” 9. nodaļas „Darba līguma vispārīgie noteikumi” 28. panta 2. daļā noteiktais: *„Ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt noteiktu darbu, pakļauties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs – maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt taisnīgus, drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus”*, pēc būtības neatšķiras no profesionālā dienesta līgumā teiktā, vienīgi attiecībā uz darba samaksu, profesionālā dienesta līgumā tā nav precīzi noteikta un tiek definēta kā dienesta atalgojums.²⁶ „Darba likuma” 29. pants nosaka atšķirīgas attieksmes aizliegumu, kas saskaņā ar „Militārā dienesta likuma” 12. panta 2. daļu attiecas arī uz karavīriem.

Darba tiesiskās attiecības atsevišķos gadījumos var tikt nodibinātas ar personām no 13 gadiem. Nodibinot darba tiesiskās attiecības pastāv atšķirīgas attieksmes aizliegums, kā arī darba devējam ir tiesības pieprasīt pretendenta veselības pārbaudi. Personām kuras ir

²⁵ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91. - 5. panta 3. daļa

²⁶ Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu: Aizsardzībasministrijas noteikumi nr. 42 – NOT., Rīga: Aizsardzības ministrija 2008. gada 2. jūnijā, pielikuma Nr. 11 „Līgums par profesionālo dienestu” - 2.4. punkts

jaunākas par 18 gadiem veselības pārbaude ir obligāta. Tā pat kā darba tiesiskajās attiecībās arī stājoties profesionālajā dienestā darbojas tās pašas „Darba likuma” normas par atšķirīgas attieksmes aizliegumu. Pieņemot profesionālajā dienestā kandidāta veselības pārbaude ir obligāta un profesionālajā dienestā uzņem tikai no 18 gadiem, kā arī tikai Latvijas pilsoņus.²⁷

Profesionālā dienesta līgums un darba līgums ir slēdzams rakstveidā un tajos norāda darbinieka, jeb karavīra vārdu, uzvārdu, personas kodu, darba devēja nosaukumu, reģistrācijas numuru un adresi, nodarbinātības tiesisko attiecību sākuma datumu, paredzamo (noteikto) ilgumu. Atšķirībā no profesionālā dienesta līguma, darba līgumā papildus norāda darba vietu, darbinieka arodu, amatu, specialitāti, darba samaksas apmēru un izmaksas laiku, nolīgto dienas vai nedēļas darba laiku, ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma ilgumu, darba līguma uzteikuma termiņu un darba koplīgumu vai darba kārtības noteikumiem, kas piemērojami darba tiesiskajās attiecībās. Profesionālā dienesta līgumā šādu norāžu nav, jo līgums ir par profesionālo dienestu vispārīgi, nevis uz konkrētu amatu konkrētā spēku veidu vienībā un noteiktu algu.

Darba tiesisko attiecību ilgumu nosaka darba līgums, kurš pamatā ir slēdzams uz nenoteiktu laiku, bet likumā noteiktos gadījumos to var slēgt arī uz noteiktu laiku. Profesionālā dienesta līgumu nevar noslēgt uz nenoteiktu laiku. Saskaņā ar „Militārā dienesta likumu” profesionālā dienesta līgumu slēdz uz laiku kas nav īsāks par pieciem gadiem, tajā paredzot iespēju to pagarināt. Atsevišķos gadījumos profesionālā dienesta līgums var tikt noslēgts uz vienu gadu. Profesionālā dienesta līgumu atšķirībā no darba līguma nevar apturēt uz laiku, to var tikai izbeigt pirms termiņa.

Uzsākot profesionālo dienestu karavīram var noteikt pārbaudes laiku līdz 6 mēnešiem. Pārbaudes laikā vadībai noskaidrojot, ka karavīrs neatbilst dienesta prasībām karavīru atvaļina nekavējoties, viņu par to iepriekš nebrīdinot. Karavīram nav tiesību vienpusējā kārtā pārtraukt profesionālā dienesta līgumu pārbaudes laikā, šādas tiesības ir tikai vadībai. Darba tiesiskajās attiecībās pārbaudes laiks nevar būt ilgāks par 3 mēnešiem.²⁸ Tiesības uzteikt darba līgumu ir gan darba devējam, gan darbiniekam, par to rakstveidā brīdinot trīs dienas iepriekš.

„Darba likuma” 49. pants nosaka, ka darbinieka saistību izpildījuma veidu, apmēru, laiku un vietu nosaka darba līgumā darba devējs un darbiniekam ar vislielāko rūpību ir pienākums veikt darbu. Profesionālā dienesta līgumā par dienesta vietu, veidu, apmēru un precīzu laiku nekas nav teikts. Sīkāk šie svarīgie nosacījumi ir atrunāti militārajos

²⁷ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91. - 19. panta 1. daļa

²⁸ Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105. - 46 panta 2. daļa

reglamentos, kārtības noteikumos, instrukcijās, pavēlēs un rīkojumos. Karavīra attieksme pret dienestu ir noteikta profesionālā dienesta līguma 3.1. punktā, kur teikts: „*Karavīrs apņemas: Godprātīgi pildīt militāro dienestu, precīzi bez ierunām pildīt komandieru (priekšnieku) likumīgās pavēles un rīkojumus, stingri ievērot militāros reglamentus, labi pārzināt un uzturēt viņam uzticēto tehniku (bruņojumu).*”.

Darba tiesiskajās attiecībās atšķirībā no profesionālā dienesta, praktiski nepastāv nekādu ierobežojumu darbiniekam veikt blakus darbu, vienīgais izņēmums ir tad, ja darbinieks darba līgumā ir vienojies ar darba devēju par šo tiesību ierobežošanu un šīs tiesības var tikt ierobežotas tikai tad, ja ierobežojums attaisnojams ar darba devēja pamatotām un aizsargājamām interesēm. Turpretī profesionālajā militārajā dienestā, kā valsts dienestā, pastāv vairāki ar likumu noteikti ierobežojumi karavīram veikt blakus darbu. No „Militārā dienesta likuma” 15. panta 1. daļas 2. punkta izriet, ka karavīrs var veikt blakus darbu, kas ir atļauts ar likumu. Uz karavīru kā valsts amatpersonu attiecas likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” un šis likums nosaka, lai karavīrs varētu veikt amatu savienošānu (blakus darbu), ir nepieciešama rakstveida NBS komandiera atļauja.²⁹ Piešķirot atļauju nodarboties ar blakus darbu, tiek izvērtēts vai amatu savienošāna neradīs interešu konfliktu, nebūs pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām un nekaitēs valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.³⁰ Sīkāku amatu savienošānas kārtību karavīram nosaka Aizsardzības ministrijas 2007. gada 1. februāra noteikumi Nr. 1 „Noteikumi par nacionālo bruņoto spēku profesionālā dienesta karavīru, militāro un civilo darbinieku valsts amatpersonas amata savienošānu ar citu amatu, uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildi”. Šie noteikumi nosaka, pilnvarojumu NBS komandierim vai viņa pilnvarotai personai sniegt atļauju amatu savienošānai, atļaujas saņemšanas procedūru, kritērijus lēmuma pieņemšanai par valsts amatpersonas amata savienošānu ar citu amatu, lēmuma pārsūdzēšanas kārtību, lēmumu uzskaites kārtību un pārejas noteikumus.

Darba tiesiskajās attiecībās darba kārtību uzņēmumā nosaka darba kārtības noteikumi, darba koplīgums, darba līgums un darba devēja rīkojumi.³¹ Profesionālajā dienestā, dienesta kārtību pamatā nosaka militārā dienesta iekārtas reglaments, kā arī vienību iekšējie kārtības noteikumi, instrukcijas, komandieru pavēles un rīkojumi. Atšķirībā no darba tiesiskajām attiecībām, kur darbiniekam ir iespēja darba līgumā un koplīgumā paust savu piekrišanu vai nepiekrišanu atsevišķiem noteikumiem, tad profesionālajā dienestā karavīram

²⁹ Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: LR likums. *Latvijas vēstnesis*, 2002. 09. maijs, nr. 69. – 7. panta 7. daļas 8. punkts.

³⁰ Turpat – 8¹. panta 5. daļas 1. punkts.

³¹ Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105, -54. pants

šādas iespējas nav. Darba tiesībās darba devējam ir tiesības atlaist vai arī atstādināt darbinieku no darba, ja normatīvajos aktos noteiktos gadījumos to pieprasa attiecīgi pilnvarotas valsts institūcijas, kā arī ja darbinieks ir bijis darbā alkohola vai citu apreibinošo vielu ietekmē.³² Profesionālajā dienestā par šāda veida pārkāpumiem izsaka disciplinārsodu vai atvaļina no profesionālā dienesta. Uz dienesta izmeklēšanas laiku karavīru var atstādināt no amata.

Atlīdzību par darbu un dienestu nodarbinātie profesionālajā dienestā saņem dienesta atalgojuma veidā, bet darba tiesiskajās attiecībās kā darba samaksu. Darba līgumā ir jābūt obligāti norādītai darba samaksai vai jābūt norādei uz noteikumiem kas ietverti normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba kārtības noteikumos. Profesionālā dienesta līgumā nav noteikts dienesta atalgojums, kā arī nav norādes kur tas būtu noteikts. Darba samaksas jēdziens praktiski neatšķiras no dienesta atalgojuma jēdziena. Atšķirība ir vienīgi tajā, ka darba samaksā tiek iekļauta arī prēmijas un cita veida atlīdzība³³, bet dienesta atalgojumu veido alga un Ministru kabineta noteikumos paredzētās piemaksas.³⁴ Profesionālajā dienestā tāpat kā darba attiecībās tiek veikta karavīru izdevumu atlīdzināšana saistībā ar komandējumiem un dzīvesvietas maiņu pēc dienesta nepieciešamības.

„Darba likumā” ir noteikts, ka darbinieks par nakts darbu saņem piemaksu ne mazāk kā 50 procentu apmērā no noteiktās stundas vai dienas algas likmes, kā arī saņem piemaksu 100 procentu apmērā par darbu svētku dienās vai par virsstundām. Karavīrs par dienesta pienākumu pildīšanu svētku dienās piemaksas nesaņem, jo karavīra dienesta dienas ilgums ir atkarīgs no dienesta nepieciešamības.³⁵ Nakts darbs un virsstundas saistībā ar karavīru specifisko nodarbinātības veidu netiek izceltas, jo karavīra dienesta pienākumu izpildi nevar ierobežot ar noteiktu laika intervālu. Karavīram tiek noteiktas piemaksas par piedalīšanos starptautiskās misijās, par dienesta pienākumu izpildi kas saistīts ar paaugstinātu risku karavīra veselībai (dzīvībai), par dienestu specifiskos apstākļos un par dienestu NBS īpaši nepieciešamu izglītību un dienestu šai izglītībai atbilstošā amatā. Šo piemaksu apmēru nosaka 2008. gada 8. marta ministru kabineta noteikumi Nr. 131. Ņemot vērā profesionālā dienesta specifiku, karavīriem ir noteiktas vairākas sociālās garantijas, kā veselības aprūpe, apdrošināšana un kompensācijas par veselības traucējumu un nāves gadījumā un citas sociālās garantijas.

³² Turpat – 58. pants

³³ Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105, – 59. pants

³⁴ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 9, - 48. panta 1. daļa

³⁵ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, – 12. panta 3. daļa

Profesionālajā dienestā, līdzīgi kā darba tiesiskajās attiecībās, karavīram ir pienākums neizpaust viņam zināmo konfidencionālo informāciju saistībā ar dienestu, vienīgi darbinieks nedrīkst izpaust darba devēja komercnoslēpumu. Darba tiesiskajās attiecībās pastāv vienošanās starp darba devēju un darbinieku par profesionālās darbības ierobežošanu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas (konkurences ierobežojums).³⁶ Profesionālajā dienestā šāda atsevišķa vienošanās nav vajadzīga, jo karavīram šis pienākums jau ir iekļauts līgumā par profesionālo dienestu, kā arī šo informācijas neizpaušanu nosaka likums „Par valsts noslēpumu”.

Profesionālais dienests ir specifisks valsts dienests, kurā karavīriem ir jāievēro stingras disciplīnas prasības un, lai šo prasību ievērošanu nodrošinātu, atšķirībā no darba tiesiskajām attiecībām, profesionālajā dienestā daudz nopietnāk tiek regulēta karavīra atbildība. Darba tiesiskajās attiecībās papildus darbinieka civiltiesiskajai atbildībai tiek izcelta arī darbinieka disciplinārā atbildība ar soda veidiem kā - piezīme un rājiens. Profesionālajā dienestā karavīru materiālā atbildība ir noteikta profesionālā dienesta līgumā. Par nodarītajiem zaudējumiem karavīram iestājas gan civiltiesiskā atbildība, gan disciplinārā atbildība un ja ir noziedzīga nodarījuma pazīmes iestājas arī kriminālatbildība. Karavīru disciplināratbildību regulē 2006. gada 31. marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 231 „Karavīru militārās disciplīnas reglaments”. Atšķirībā no darba tiesiskajām attiecībām karavīriem ir noteikti daudz vairāk disciplinārsodu veidi, piemēram, rājiens, ārpuskārtas norīkojums, aizliegums vai ierobežojums atstāt dienesta vietu, stingrā uzraudzība, arests līdz 10 diennaktīm, brīdinājums par neatbilstību ieņemamajam amatam un citi, atkarībā no piešķirtās pakāpes.

Darba tiesiskajās attiecībās darbiniekam un darba devējam pastāv iespēja savstarpēji vienojoties grozīt darba līgumu.³⁷ Profesionālā dienesta līgumu vadība un karavīrs savstarpēji vienojoties grozīt nevar, jo līguma forma ir noteikta vienota visiem NBS.

„Darba likums” salīdzinājumā ar „Militārā dienesta likumu” paredz vairāk iespēju kā var tikt izbeigtas nodarbinātības attiecības. Tas ir skaidrojams ar militārā dienesta specifiku, jo militārais dienests ir valsts dienesta veids valsts aizsardzības jomā, un šajā dienestā nodarbinātības attiecības tiek daudz stingrāk regulētas, tai skaitā arī to izbeigšanu. „Darba likumā” ir paredzēti seši darba līguma izbeigšanās pamati: darbinieka uzteikums, darba devēja uzteikums, termiņa notecējums, pušu vienošanās, darba devēja nāve un trešo personu pieprasījums un tiesas spriedums. „Militārā dienesta likumā” atšķirībā no „Darba likuma”

³⁶ Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105, – 84. pants

³⁷ Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105, – 97. pants

karavīram nav paredzēta iespēja uzteikt profesionālā dienesta līgumu, vienīgā iespēja kā izbeigt nodarbinātības attiecības pirms termiņa pēc karavīra vēlēšanās ir izbeigt līgumu pusēm par to vienojoties, bet ja vienošanās neizdodas panākt, tad karavīram ir jāgaida līdz līguma termiņa beigām. Turpretī vadība (darba devējs) ir tiesīga uzteikt profesionālā dienesta līgumu 8 gadījumos bez karavīra piekrišanas, kas nostāda abas līgumslēdzējpusēs tiesiski nevienlīdzīgā situācijā.

Uz noteiktu laiku noslēgts darba līgums un profesionālā dienesta līgums izbeidzas ar līguma termiņa izbeigšanos. „Darba likums” paredz gadījumus, kad darba līgums tiek pagarināts uz nenoteiktu laiku. „Darba likuma”⁴⁵. panta 4. daļa nosaka, ka: *„Ja, beidzoties termiņam, uz kādu noslēgts darba līgums, neviena no pusēm nav pieprasījusi izbeigt darba līgumu un darba tiesiskās attiecības faktiski turpinās, darba līgums uzskatāms par noslēgtu uz nenoteiktu laiku”*. Šajā gadījumā nav nepieciešama īpaša darbinieka un darba devēja vienošanās par līguma pagarināšanu, jo līgums pagarinās uz likuma pamata iestājoties likumā paredzētajiem apstākļiem. „Militārā dienesta likumā” šāda iespēja nav paredzēta. „Militārā dienesta likuma”⁴². panta pirmās daļas 2. punkts nosaka, ka: *„karavīru atvaļina no profesionālā dienesta, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina...”* kā arī līguma 5.1. punkts nosaka, ka: *„Pēc līguma par profesionālā dienesta termiņa izbeigšanās, pusēm vienojoties, līgumu var pagarināt katru reizi Militārā dienesta likumā un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.”* Tātad lai pagarinātu līgumu par profesionālo militāro dienestu ir nepieciešama pušu vienošanās. „Darba likuma”¹¹⁵. pantā ir noteikts, ka darba tiesiskās attiecības var izbeigties pēc trešo personu pieprasījuma un tiesas sprieduma, „Militārā dienesta likumā” šāds dienesta izbeigšanās veids nav paredzēts.

Izbeidzot nodarbinātības attiecības darba tiesiskajās attiecībās darba devējam likumā noteiktos gadījumos ir pienākums darbiniekam izmaksāt atlaišanas pabalstu, kura apmērs ir atkarīgs no darbinieka nodarbinātības ilguma pie darba devēja.³⁸ Atlaišanas pabalstu darba devējam ir pienākums izmaksāt atlaišanas dienā. Atlaižot darbinieku darba devējam ir pienākums sniegt rakstveida izziņu darbiniekam par darba tiesisko attiecību ilgumu, veikto darbu, ieturētajiem nodokļiem un sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanu. Profesionālajā dienestā atvaļinātie karavīri stājas militārā dienesta rezerves uzskaitē. Atvaļinot karavīru no profesionālā dienesta sakarā ar maksimālā vecuma sasniegšanu, viņam piešķir izdienas pensiju. Ja karavīrs tiek atvaļināts pirms dienesta līguma termiņa beigām dēļ veselības stāvokļa vai dēļ vienības likvidēšanas, kā arī dēļ maksimālā vecuma sasniegšanas,

³⁸ Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105, – 112. pants

karavīram izmaksā atvaļināšanas pabalstu pēdējā mēneša atalgojuma apmērā.³⁹ Atvaļinātajam karavīram tiek saglabāta apmaksāta veselības aprūpe, ja viņš tiek atvaļināts sasniedzot maksimālo vecumu, vai arī dienesta laikā pildot dienesta pienākumus ir ieguvis invaliditāti, ievainojumu vai saslimis.⁴⁰

Darbiniekam pildot darbu ir noteikts nedēļas darba laiks 40 stundas, virsstundu darbs ir pieļaujams ja darbinieks un darba devējs par to ir vienojušies rakstiski, kā arī atsevišķos „Darba likumā” noteiktos gadījumos. Karavīram nav noteikts darba laiks. Latvijas republikas Aizsardzības ministrijas reglamenta AMR 14 – 1 „Militārā dienesta iekārtas reglaments” apstiprināts ar aizsardzības ministra 2004. gada 23. aprīļa pavēli Nr. 130, 801. punkts nosaka, ka karavīra darba laiku nosaka vienības komandieris. „Militārā dienesta iekārtas reglamenta” 804. punkts nosaka, ka: „Profesionālā dienesta karavīriem un militārajiem darbiniekiem pēc iespējas jānodrošina dienā astoņu stundu dienests...”. Atkarībā no dienesta nepieciešamības var būt situācijas, kad karavīram ir vairākas dienas un pat nedēļas nepārtraukts dienests. Tāpat kā darba laiki arī atpūtas laiki un pārtraukumi tiek noteikti pēc komandieru ieskatiem. Šādā situācijā, kad nav noteiktības par pienākumu pildīšanas laikiem, karavīrs nevar plānot savu brīvo laiku, kuru viņš var izmantot pēc saviem ieskatiem, līdz ar to pastāv arī atvaļinājuma izmantošanas ierobežojums.

Profesionālajā dienestā ar nelielām izmaiņām pastāv tādi paši atvaļinājumu veidi kā darba tiesiskajās attiecībās, vienīgi mācību atvaļinājums tiek iekļauts pie papildatvaļinājumiem. Atšķirībā no darbinieka, karavīram pēc aktīvā dienestā pavadītiem pieciem gadiem ikgadējo atvaļinājumu pagarina par trim dienām, bet ne vairāk kā par 15 dienām kopumā.⁴¹ Darba tiesiskajās attiecībās var piešķirt bezalgas atvaļinājumu, kas nav iespējams profesionālajā dienestā.

3.2. Salīdzinājums ar valsts civildienestu

Valsts civildienests tāpat kā militārais dienests ir valsts dienests. Militārais dienests ir dienests valsts aizsardzības jomā. Valsts civildienests ir speciāls administratīvo attiecību kopums starp valdību un ierēdņi, ar kuru palīdzību Ministru kabinets var nodrošināt kvalitatīvu valsts pārvaldes darbu. Tiek izdalīts vispārējais un speciālais civildienests.⁴²

³⁹ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, – 57.. panta 1. daļa

⁴⁰ Turpat – 59. pants

⁴¹ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, - 37. panta 2. daļa

⁴² Stuckas A. Administratīvās tiesības. Rīga: Juridiskā koledža, 2006., 90.-93. lpp.

Valsts civildienests tiek nodibināts pēc pretendenta iecelšanas ierēdņa amatā uz noteiktu laiku ar iestādes vadītāja rīkojumu. Profesionālais militārais dienests tiek nodibināts ar līguma par profesionālo dienestu noslēgšanu. Ierēdņiem tā pat kā karavīriem, lai uzsāktu valsts dienestu ir jāatbilst likumā noteiktiem kritērijiem. Lai pretendents varētu ieņemt ierēdņa amatu viņam ir jāiztur konkurss, kas atšķiras no profesionālā dienesta. Ierēdņus iestādes vadītāja amatā un valsts kancelejas direktora amatā ieceļ uz pieciem gadiem. Uzsākot pildīt valsts dienestu, ierēdņi līdzīgi karavīra zvērestam dod ierēdņa apsolījumu. Karavīra pienākumos ir noteikts, ka karavīram ir patstāvīgi jāpildinveido savas militārās un vispārējās zināšanas.⁴³ Ierēdņiem arī „Valsts civildienesta likumā” ir noteikts pienākums celt kvalifikāciju, papildinot amata pildīšanai nepieciešamās zināšanas. Ierēdņiem tāpat kā karavīriem atalgojumu nosaka Ministru kabinets. Atšķirībā no karavīriem, ierēdņiem ir iespēja doties bezalgas atvaļinājumā.

Profesionālajā dienestā katru gadu tiek veikta karavīru izvērtēšana, kuras ietvaros tiek izvērtēta karavīru dienesta pienākumu un uzdevumu izpilde un karavīru atbilstība dienestam, izaugsmes un turpmākās dienesta gaitas noteikšanai. Atšķirībā no karavīriem, kurus izvērtē to tiešais komandieris (priekšnieks), ierēdņu darbības un tās rezultātu novērtēšanai iestādes vadītājs izveido atsevišķu vērtēšanas komisiju. Karavīru izvērtēšanas noteikumus nosaka aizsardzības ministrija, bet ierēdņu izvērtēšanas noteikumus nosaka Ministru kabinets.

Atšķirībā no darba tiesiskajām attiecībām, profesionālais militārais dienests un valsts civildienests ir valsts dienesta veidi, kuros pastiprināta uzmanība tiek pievērsta disciplināratbildībai. Profesionālajā militārajā dienestā karavīru disciplināratbildību regulē „Karavīru militārās disciplīnas reglaments”, bet ierēdņu disciplināratbildību regulē „Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likums”.

Profesionālā militārā dienesta attiecības izbeidzas laužot profesionālā dienesta līgumu, vai arī beidzoties līguma termiņam. Profesionālā dienesta līgumu var lauzt vai nu pēc vadības iniciatīvas, vai pēc karavīra iniciatīvas. Ierēdnis valsts civildienestu pilda uz rīkojuma pamata un civildienesta attiecības viņš izbeidz ar lēmumu: 1) par atbrīvošanu no ierēdņa amata pēc paša vēlēšanās, 2)sakarā ar termiņa izbeigšanos, 3)sakarā ar pārbaudes neizturēšanu, 4)sakarā ar neatbilstību ieņemamam amatam, 5)sakarā ar neatbilstību ierēdņa obligātajām prasībām, 6)sasniedzot valsts noteikto pensijas vecumu, izņemot gadījumus, kad par attiecīgā ierēdņa atstāšanu amatā ir iestādes vadītāja pamatots rīkojums vai par iestādes

⁴³ Militārā dienesta iekārtas reglaments: Aizsardzības ministrijas reglaments AMR 14-1, Rīga: Apstiprināts ar aizsardzības ministra 2004. gada 23. aprīļa pavēli Nr. 130, - 402. punkta 6. apakšpunkts

vadītāja atstāšanu amatā ir ministra rīkojums, 7) sakarā ar iestādes vai ierēdņa amata likvidāciju vai ierēdņu skaita samazināšanu, 8) sakarā ar to, ka viņš pārejošas darba nespējas dēļ nav pildījis amata pienākumus ilgāk par četriem mēnešiem pēc kārtas, 9) atbrīvošanu no ierēdņa amata piemērojot kā disciplinārsodu, 10) sakarā ar ievēlēšanu amatā valsts vai pašvaldības iestādē, 11) sakarā ar tiesas spriedumu krimināllietā.⁴⁴

Valsts civildienests tāpat kā militārais dienests ir valsts dienesta veids, tomēr ņemot vērā abu šo dienestu individuālo specifiku, katrā no šiem valsts dienestu veidiem pastāv dažādākas nodarbinātības attiecības. Profesionālais dienests ir valsts dienests valsts aizsardzības jomā, kuru pilda karavīrs uz profesionālā dienesta līguma pamata, bet valsts civildienests ir valsts dienests kuru pilda ierēdnis uz rīkojuma pamata tiešās valsts pārvaldes iestādē un, kurš veido nozares politiku vai attīstības stratēģiju, koordinē nozares darbību, sadala vai kontrolē finanšu resursus, izstrādā normatīvos aktus vai kontrolē to ievērošanu, sagatavo vai izdod administratīvos aktus, sagatavo vai pieņem citus ar indivīda tiesībām saistītus lēmumus.⁴⁵

3.3. Salīdzinājums ar dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē

Dienests Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē tāpat kā militārais dienests ir valsts dienesta veids un abiem šiem dienesta veidiem ir daudz kopīgas dienestu raksturojošas īpašības. Tāpat kā militārajā dienestā arī dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē pastāv dienestam obligātas prasības, kā Latvijas pilsonība, atbilstoša fiziskā sagatavotība, veselības stāvoklis, psiholoģiskās īpašības, pretendents nevar būt sodīts par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, tam ir jābūt rīcībspējīgam. Atšķirībā no militārā dienesta, dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē nevar uzsākt persona, kura ir sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu pat tad, ja sodāmība ir dzēsta vai noņemta. Dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē var pieņemt personu vecumā no 18 līdz 40 gadiem, kurai ir vismaz vidējā izglītība un kura prot latviešu valodu tādā apjomā, kāds nepieciešams profesionālo un amata pienākumu veikšanai. Profesionālajā militārajā dienestā var pieņemt personu kura nav sasniegusi maksimālo vecumu un kurai ir

⁴⁴ Valsts civildienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000. 22. septembris, nr. 331/333, - 41. pants

⁴⁵ Valsts civildienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000. 22. septembris, nr. 331/333 – 3. panta 1. daļa

vismaz pamata izglītību un atbilstošas valsts valodas zināšanas. Atšķirībā no dienesta Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē, kur noteikts maksimālais vecums 40 gadi, pieņemšanai profesionālajā dienestā, maksimālais vecums ir atkarīgs no dienesta pakāpes, jo augstāka dienesta pakāpe, jo lielāka ir maksimālā vecuma robeža, galvenais, lai persona profesionālajā dienestā varētu nodienēt ne mazāk kā piecus gadus līdz maksimālā vecuma sasniegšanai.

Kandidāta dienests Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē sākas ar lēmumu par kandidāta pieņemšanu dienestā un iecelšanu amatā, kuru pieņem attiecīgās iestādes vadītājs vai viņa pilnvarota persona. Profesionālais militārais dienests tiek uzsākts pēc dienesta līguma noslēgšanas un karavīra ieskaitīšanas vienības personālsastāvā.

Karavīrs, uzsākot profesionālo militāro dienestu, tāpat kā amatpersona, uzsākot dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādē vai ieslodzījuma vietu pārvaldē, dod zvērestu, atšķiras vienīgi zvērestu saturs, kurā karavīrs ne tikai zvēr uzticību Latvijas Republikai, bet arī apņemas sargāt Latvijas valsti un tās neatkarību.⁴⁶

Profesionālā dienesta karavīram un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonai reizi gadā tiek veikta dienesta atbilstības pārbaude. Ja Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādē vai ieslodzījuma vietu pārvaldē dienējošā amatpersona neatbilst noteiktajām prasībām tad tas ir par pamatu lēmuma pieņemšanai par amatpersonas atvaļināšanu no dienesta sakarā ar neatbilstību dienestam.⁴⁷ Profesionālā dienesta karavīru, pamatojoties uz neapmierinošiem atestācijas rezultātiem, var atvaļināt tikai tad, ja neapmierinoši atestācijas rezultāti ir bijuši divus gadus pēc kārtas. Gan karavīriem, gan Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē strādājošajām amatpersonām, dienesta atbilstības pārbaudes rezultāts var būt par pamatu lēmumam par pārcelšanu citā amatā, nosūtīšanu kvalifikācijas paaugstināšanai, turpmākai dienesta laika pagarināšanai kā arī karavīram tas var būt par pamatu paaugstināšanai nākamajā dienesta pakāpē.

Ņemot vērā gan profesionālā militārā dienesta, gan dienesta Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē specifiku, abu šo valsts dienesta veidu normatīvajos aktos ir noteikts, ka Iestādes vadītājs (vienības komandieris) nosaka dienesta pienākumu izpildes laiku, kas būtiski ierobežo nodarbināto tiesības uz brīvo laiku, jo brīvais laiks ir atkarīgs no komandieru iekatiem. „Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un

⁴⁶ Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91, - 4. panta 1. daļa

⁴⁷ Iekšlietu ministrijas sistēmas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2006. 30. jūnijs, nr. 101, - 16. pants

Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums” nosaka Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu normālu dienesta pienākumu izpildes laiku, kā arī nosaka, kas ir dienesta pienākumu izpilde virs noteiktā dienesta pienākumu izpildes laika un paredz pārtraukumus un dienesta pienākumu izpildes laika uzskaiti. „Militārā dienesta” likumā nav noteikts karavīra dienesta pienākumu izpildes laiks ir tikai norāde uz to, ka karavīra dienesta dienas ilgums ir atkarīgs no dienesta nepieciešamības.

Kopīgais profesionālajam militārajam dienestam un dienestam Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē ir dienesta pakāpju esamība. Pakāpes kuras tiek piešķirtas amatpersonām, kuras dien iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē tiek sauktas par speciālajām dienesta pakāpēm. Atšķirībā no militārā dienesta kur dienesta pakāpes tiek noteiktas kareivju sastāvam, instruktoru sastāvam un virsnieku sastāvam, amatpersonas atbilstoši speciālajām dienesta pakāpēm tiek noteiktas kā instruktori, jaunākie virsnieki, vecākie virsnieki un augstākie virsnieki. Speciālas dienesta pakāpes sākas uzreiz no instruktora līmeņa, kura iegūšanai profesionālajā militārajā dienestā ir nepieciešams vairāku gadu sekmīgs dienests kareivja pakāpēs, pozitīva atestācija, atbilstošs amats, komandiera atļauja un jābūt ir pabeigta Cēsu Instruktoru skolai.

Dienests profesionālajā militārajā dienestā un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē ir saistīts ar paaugstinātu bīstamību un risku veselībai, tāpēc šajos valsts dienesta veidos ir noteiktas dažādas sociālās garantijas, piemaksas un kompensācijas, lai kompensētu šos riskus. Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē dienējošajām amatpersonām „Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likumā” ir noteiktas sociālās garantijas: 1) pabalsts par dzīves vietas maiņu dienesta interesēs, 2) bērna piedzimšanas pabalsts, 3) pabalsts par ģimenes locekļa nāvi, 4) ikgadējā atvaļinājuma pabalsts, 5) pabalsts par smagu nelaimes gadījumu, 6) atvaļināšanās pabalsts, 7) pabalsts par gūtiem veselības traucējumiem pildot dienesta pienākumus, 8) pabalsts amatpersonas nāves gadījumā, 9) kompensācija par dzīvesvietas maiņu dienesta interesēs, 10) kompensācija ceļa izdevumu segšanai, 11) kompensācija par sabiedriskā transporta izmantošanu, 12) uzturdevas kompensācija, 13) izdienas pensija, 14) apmaksāta veselības aprūpe 15) un citas sociālās garantijas. Profesionālajā militārajā dienestā dienējošajiem karavīriem „Militārā dienesta likumā” ir noteiktas sociālās garantijas: 1) uzturdevas kompensācija, 2) mantiskās apgādes kompensācija, 3) karavīru veselības aprūpe, 4) valsts obligātā apdrošināšana, 5) vienreizēja kompensācija par invaliditāti no dienesta laikā

gūtajiem ievainojumiem, 6) vienreizēja kompensācija par veselības traucējumiem kas gūti dienesta laikā, 7) vienreizēja kompensācija par karavīra atvaļināšanu dēļ dienesta laikā iegūtas slimības, 8) kompensācija bojā gājušā karavīra radniekiem, 9) atvaļinājuma pabalsts, 10) pabalsts par pieciem profesionālajā dienestā pavadītiem gadiem, 11) pabalsts par ģimenes locekļa nāvi, 12) pabalsts par bērna piedzimšanu, 13) zaudējumu atlīdzība par bojājumiem karavīra mantai dienesta pienākumu izpildes laikā, 14) dzīvesvietas maiņas pabalsts, 15) dienesta amatam nepieciešamo mācību maksas apmaksas pabalsts, 16) īres kompensācija, 17) sabiedriskā transporta izdevumu kompensācija, 18) atvaļināšanas pabalsts 19) un citas sociālās garantijas. Profesionālajā militārajā dienestā, salīdzinājumā ar dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, ir noteikts vairāk sociālās garantiju un citu piemksu, tas iespējams ir izskaidrojams ar karavīru dienesta paaugstināto bīstamību, jo karavīru dienesta pienākumi ir saistīti ar valsts aizsardzību un viņu pienākumos ietilpst doties starptautiskās miera uzturēšanas operācijās uz militāri nestabiliem reģioniem. Ņemot vērā patreizējo ekonomisko situāciju valstī vairāku sociālo garantiju pabalstu izmaksāšana profesionālajā militārajā dienestā ir pārtraukta, kā piemēram pašreiz netiek izmaksāts atvaļinājuma pabalsts un pabalsts par dienestā pavadītiem pieciem gadiem.

Dienesta atalgojuma sistēmu gan profesionālajā militārajā dienestā, gan dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē nosaka Ministru kabinets. Profesionālā militārā dienesta atalgojuma sistēma ir noteikta 2004. gada 1. jūlija Ministru kabineta noteikumos Nr. 131 „Noteikumi par karavīru dienesta atalgojumu”, dienesta Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē atalgojuma sistēma ir noteikta 2009. gada 27. janvāra Ministru kabineta noteikumos Nr. 86 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta atalgojuma sistēmu un amatiem atbilstošajām augstākajām speciālajām dienesta pakāpēm”.

Profesionālajā militārajā dienestā karavīru atvaļinājumu veidus, termiņus un to piešķiršanas kārtību nosaka „Militārā dienesta likums”, dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē amatpersonām piešķiramos atvaļinājumus daļēji nosaka „Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums” un „Darba likums”⁴⁸. Būtiskākās atšķirības profesionālajā militārajā dienestā ir saistītas ar to ka karavīriem

⁴⁸ Iekšlietu ministrijas sistēmas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2006. 30. jūnijs, nr. 101, - 3. panta 2. daļa

atvaļinājumu kārtību neregulē „Darba likums”, un karavīriem nepastāv tāds atvaļinājuma veids, kā bezalgas atvaļinājums.

Pašreiz tiek izstrādāts likumprojekts „Par vienotu valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu (darbinieku) atlīdzības sistēmu.” Šā likumprojekta mērķis ir noteikt vienotus nosacījumus valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu atlīdzības noteikšanā. Ja likumprojekts tiks pieņemts, tad turpmāko karavīru un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu atlīdzības sistēmu noteiks šis likums. Likums noteiks vienotu karavīru un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu mēnešalgu, prēmiju, piemaksu, naudas balvu un sociālo garantiju (kompensācijas, pabalsti) noteikšanas un izmaksas kārtību. Ņemot vērā profesionālā militārā dienesta specifiku, likumprojektā ir iekļauti daudzi izņēmumi, kas attiecas uz karavīriem, kā piemēram, uz karavīriem neattieksies piemaksas par nakts darbu un atšķirīgi no citām amatpersonām, karavīriem tiek noteikti lielāki pabalsti veselības traucējumu un nāves gadījumā. Likumprojekts ar nelielām atšķirībām noteiks arī vienotu atvaļinājumu kārtību karavīriem un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām, kā arī citām likumā noteiktām amatpersonām (darbiniekiem).

Profesionālo militāro dienestu izbeidz karavīram sasniedzot dienestam noteikto maksimālo vecumu, beidzoties līguma termiņam, ja to nepagarina un izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa. Dienests Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē izbeidzas „Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma” 47. pantā noteiktajos gadījumos. Līdzīgi kā profesionālais militārais dienests arī dienests Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē izbeidzas sasniedzot dienestam maksimālo vecumu, kā arī atvaļinot pēc vadības iniciatīvas iestājoties likumā noteiktiem nosacījumiem (atvaļināšana kā disciplinārsods, sakarā ar pārbaudes neizturēšanu). Būtiskākās atšķirības starp atvaļināšanas profesionālajā militārajā dienestā un atvaļināšanu no dienesta Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē ir saistīta ar to, ka par dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē netiek slēgts nodarbinātību attiecību līgums, šis dienests tiek nodibināts ar lēmumu par kandidāta pieņemšanu dienestā un iecelšanu amatā, tādējādi arī dienests nevar tikt izbeigts laužot līgumu. Otra būtiskākā atšķirība ir saistīta ar to, ka dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un ieslodzījuma vietu pārvaldē var izbeigt pēc pašas amatpersonas vēlēšanās, kas nav iespējams profesionālajā militārajā dienestā, kur profesionālā dienesta līgumu var lauzt tikai pusēm par to vienojoties.

4. NEPAMATOTA PROFESIONĀLĀ DIENESTA LĪGUMA NEPAGARINĀŠANA KĀ CILVĒKTIESĪBU PĀRKĀPUMS

Profesionālajā militārajā dienestā par problemātisku tēmu ir kļuvusi profesionālā dienesta izbeigšana, beidzoties profesionālā dienesta līgumam, ja to nepagarina. Saskaņā ar „Militārā dienesta likuma” 42. panta pirmās daļas 2. punktu, karavīru atvaļina no profesionālā dienesta, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina. Rīgas Administratīvā apgabaltiesa, izskatot lietu par Aizsardzības ministrijas lēmuma, par pieteicējas atvaļināšanu no profesionālā dienesta, atcelšanu, ir norādījusi, ka pamatojoties uz „Militārā dienesta likuma” 42. panta pirmās daļas 2. punktu, Aizsardzības ministrijai ir tiesisks pamats atvaļināt karavīru no profesionālā dienesta, izdodot nelabvēlīgu obligāto administratīvo aktu, ja iestājas divi priekšnoteikumi – pirmkārt, beidzās profesionālā dienesta līguma termiņš, otrkārt, līgums netika pagarināts.⁴⁹ Vislielākās domstarpības ir saistītas ar to, vai Aizsardzības ministrijai, pieņemot lēmumu par atvaļināšanu no profesionālā dienesta, ir jāpamato, kāpēc līgums par profesionālo dienestu netiks pagarināts. Pēdējā laikā ir bijušas vairākas tiesas prāvas, kurās prasītāji ir vēlējušies panākt profesionālā dienesta līguma pagarināšanu, atdzīstot, ka Aizsardzības ministrijas pieņemtais lēmums par atvaļināšanu ir bijis nepamatots. Vienā no Administratīvā rajona tiesai iesniegtajiem prasības pieteikumiem, prasītājs ir norādījis, ka pamatojoties uz „Militārā dienesta” likuma 42. panta pirmās daļas 2. punktu, lēmums par atvaļināšanu ir nelabvēlīgs administratīvais akts, kuru ir jāpamato ne tikai ar likuma normu, bet saskaņā ar „Administratīvā procesa likuma” 65., 66., 67. pantu, arī ar lietderības apsvērumiem.⁵⁰ Aizsardzības ministrija, atbildot uz prasītāja argumentiem norāda, ka līgums par profesionālo dienestu ir terminēts līgums, un ja komandieris to pagarināt nevēlas, viņam savs lēmums nav jāpamato. Pamatojums šādam uzskatam ir „Militārā dienesta likuma” 42. panta 2. punkts, saskaņā ar kuru, izdodot lēmumu par karavīra atvaļināšanu, šo lēmumu nav jāpamato ar lietderības apsvērumiem, jo šis lēmums ir nelabvēlīgs obligātais administratīvais akts un likums neparedz iespēju pieņemt cita satura lēmumu, vai vispār lemt – izdot vai neizdot administratīvo aktu par karavīra atvaļināšanu.⁵¹ Aizsardzības ministrijas likuma normu interpretāciju apstiprina arī Augstākās tiesas senāta administratīvo lietu departaments, līdzīgā lietā, par veselības un darbības

⁴⁹ Administratīvās apgabaltiesas 2008. gada 30. septembra spriedums lietā nr. A42573907 AA43-467-08/4. <http://www.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 19. oktobrī), - 3.4.2. apakšpunkts

⁵⁰ Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 24. aprīļa spriedums lietā nr. A42573907. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 20. oktobrī), - 2.3. punkts

⁵¹ Turpat - 3.1. punkts

ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmuma atcelšanu. Šajā lietā, pēc pieteicēja domām, viņam lēmumā tika noteikta neatbilstoša invaliditātes pakāpe un kā vienu no argumentiem lēmuma atcelšanai pieteicējs min to, ka lēmumā nav minēti invaliditāti pamatojoši fakti un argumenti. Atbildot uz šo pieteicēja argumentu Augstākās tiesas senāta administratīvo lietu departaments norāda, ka lietderības apsvērumi atbilstoši „Administratīvā procesa likuma” 65. un 66. pantam ir norādāmi tikai izdošanas izvēles un satura izvēles administratīvajos aktos, nevis obligātajos administratīvajos aktos.⁵²

Patreizējā tiesiskā situācija karavīru nostāda ļoti neizdevīgā pozīcijā, jo uzsākot profesionālo dienestu, karavīrs var rēķināties, ka sasniedzot izdienas stāžu 20 gadi, viņš varēs saņemt izdienas pensiju⁵³, bet ņemot vērā to ka līgums par profesionālo dienestu ir terminēts līgums, Aizsardzības ministrija var „Militārā dienesta likuma” 42. panta 2. punktu izmantot ļaunprātīgi, nepagarinot profesionālā dienesta līgumu ar karavīru, pirms izdienas pensijai noteiktā stāža sasniegšanas.

Šobrīd esošā situācija, kad Aizsardzības ministrijai nav nepieciešams pamatot kāpēc netiek pagarināts līgums ar karavīru, rada neskaidru arī karavīra izvērtēšanas un atestācijas nozīmi. Ikgadējā karavīra vērtēšanas lapā ir punkts, kurā karavīra vērtētājs dod savu atbildi, vai pagarināt, vai nepagarināt līgumu. Nav saprotama šī vērtēšanas punkta tiesiskā nozīme, jo neatkarīgi no vērtējuma, Aizsardzības ministrija, pamatojoties uz „Militārā dienesta likuma” 42. panta 2. punktu, var atvaļināt karavīru, pat ja vērtēšanas lapā ir bijusi vērtētāja atzīme par līguma pagarināšanu. Neskaidra ir arī profesionālā dienesta līguma 2.5. apakšpunkta nozīme, kurš nosaka, ka aizsardzības ministrija apņemas: „*nodrošināt turpmāko karavīra dienesta gaitu atbilstoši karavīra izvērtēšanas un atestācijas rezultātiem*”, bet patreizējā situācija dod tiesības Aizsardzības ministrijai šo punktu daļēji neievērot. Šāda tiesiskā situācija nostāda līgumslēdzēj puses nevienlīdzīgā situācijā, jo viena no pusēm var daļēji neievērot līgumā ietvertos pienākumus.

Aizsardzības ministrija, sniedzot paskaidrojumus Administratīvajai rajona tiesai, par profesionālā dienesta līguma 2.5. apakšpunktu, norāda, ka šim punktam neesot saistības ar profesionālā dienesta līguma pagarināšanu, bet ar turpmākas dienesta gaitas nodrošināšanu bruņotajos spēkos pozitīvas atestācijas gadījumā ir jāsaprot paaugstināšana kārtējā dienesta pakāpē, kvalifikācijas celšana un apmācība.⁵⁴ Pie šāda dienesta gaitas skaidrojuma nav īsti

⁵² Augstākās tiesas Senāta administratīvo lietu departamenta 2006. gada 18. aprīļa spriedums lietā nr. C31258201. <http://juridika.tiesas.lv/template/index.php?type=3&id=220&cat=44> (aplūkots 2009. 18. oktobrī), - 15.4. punkts

⁵³ Militārās izdienas pensiju likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 01. aprīlis, nr. 86, - 2. pants

⁵⁴ Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 24. aprīļa spriedums lietā nr. A42573907. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 20. oktobrī), - 3.2. punkts

saprotams, kāpēc vērtēšanas lapā pie dienesta gaitas ir punkts par profesionālā dienesta līguma pagarināšanu.

Nepārprotami ir skaidrs, ka profesionālā dienesta līgums ir pamats profesionālā dienesta attiecību nodibināšanai, kurš arī izsaka abu pušu tiesības un pienākumus, kā arī to brīvo gribu. Puses parakstot profesionālā dienesta līgumu, uzņemas visas saistības un nosacījumus, ko ietver minētais līgums, tai skaitā arī nosacījumu, ka tas ir terminēts līgums – noslēgts uz konkrētu laika posmu, kas jau savlaicīgi pusēm ir zināms. No patreizējā tiesiskā regulējuma izriet, ka beidzoties profesionālā militārā dienesta attiecībām, sakarā ar līguma darbības termiņa beigām, pusēm nav jāsniedz paskaidrojumi par tā nepagarināšanas iemesliem. Taču ņemot vērā profesionālā militārā dienesta specifiku nebūtu taisnīgi personai liegt tiesības uz izvēlēto nodarbošanos, šo aizliegumu pamatojot tikai ar diviem iemesliem - pirmkārt, beidzās profesionālā dienesta līguma termiņš, otrkārt, līgums netika pagarināts.

Profesionālais militārais dienests ir valsts dienests un Latvijas Republikas Satversmes 101. pants nosaka, ka – „*Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu*”. Uz valsts dienestu, tāpat kā uz jebkuru citu nodarbinātības veidu ir attiecināms „Satversmes” 106. pants, ko ir atzinusi Satversmes tiesa, izskatot lietu, „Par Valsts civildienesta likuma 41. panta 1. punkta „f” apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 101. un 106. pantam”. Šajā lietā konstitucionālās sūdzības iesniedzēja uzskatīja, ka „Valsts civildienesta likuma” 41. panta 1. punkta „f” apakšpunkts, kurš nosaka, ka valsts civildienesta attiecības izbeidzas ierēdnim sasniedzot valsts noteikto pensijas vecumu, ierobežo personas tiesības saglabāt esošo darba vietu un tādejādi šī norma neatbilst Satversmes 106. pantam. Sprieduma secinājumu daļā Satversmes tiesa, skaidrojot „Satversmes” 106. pantu norāda, ka darbs valsts civildienestā ir tāda pati nodarbošanās kā uz darba līguma pamata dibinātās nodarbinātības attiecības un uz šo dienestu ir attiecināmas „Satversmes” 106. panta pirmajā teikumā garantētās tiesības.⁵⁵ „Satversmes” 106. pants nosaka, ka - „*Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.*” No šī panta izriet, ka ikviena persona var pildīt valsts dienestu un vienīgais ierobežojošais kritērijs var būt noteiktu spēju un kvalifikācijas prasību trūkums. Šādu „Satversmes” 106. pantā ietverto tiesību interpretāciju pauž Satversmes tiesa lietā „Par Prokuratūras likumā (33. panta pirmā daļa), Latvijas Republikas advokatūras likumā (14. panta 3. punkts) un Notariāta likumā (9. panta 3. punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes

⁵⁵Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2003-12-01. <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=19&smode=1> (aplūkots 2009. 20. oktobrī), Secinājumu daļas 7. punkts

atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106. pantam”. Šajā lietā pieteikuma iesniedzējs lūdz tiesu atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām „Satversmes” 91. un 106. pantam, norādot uz to, ka apstrīdētajās normās ietvertā prasība par nepieciešamo Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinumu, lai pielīdzinātu citās augstskolās iegūto juridisko izglītību, ir diskriminējoša pret citu akreditēto augstskolu tiesību zinātņu programmu absolventiem. Sprieduma secinājumu daļā, Satversmes tiesa, skaidrojot „Satversmes” 106. pantā garantētās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, norāda uz to, ka brīvas tiesības veikt izvēlēto nodarbošanos ir personām ar attiecīgām spējām un kvalifikāciju.⁵⁶ Tādejādi varētu secināt, ka profesionālajam dienestam varētu noteikt tikai tādus pašus ierobežojumus, kā jebkuram citam nodarbinātības veidam, tas ir tikai tādus ierobežojumus kā atbilstību noteiktām spējām un kvalifikācijas prasībām, tomēr Satversmes 116. pantā ir noteikts, ka: „Personas tiesības, kas noteiktas Satversmes...simt sestajā... pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību”. Tā kā „Militārā dienesta likuma” 42. panta 1. daļas 2. punkts liedz karavīram tiesības pildīt valsts dienestu, nepaskaidrojot līguma nepagarināšanas iemeslus, tas uzskatāms par likumā noteiktu ierobežojumu personas pamattiesību īstenošanai. Satversmes tiesa lietā „Par „Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumu” 59.1.6., 66. un 68. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 95. un 111. pantam”, izvērtējot apstrīdētajās normās ietverto ierobežojumu atbilstību „Satversmei” ir atzinusi, ka šādiem likumā noteiktiem ierobežojumiem ir jāatbilst Satversmes 116. pantā paredzētajiem leģitīmajiem mērķiem un samērīguma principam.⁵⁷ Var jau būt, ka „Militārā dienesta likuma” 42. panta 1. daļas 2. punktā noteiktais karavīra atvaļināšanas nosacījums atbilst Satversmes 116. pantā paredzētajiem leģitīmajiem mērķiem un samērīguma principam, taču tas neizslēdz atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpšanu, izvērtējot ar kuru no karavīriem līgumu pagarināt un ar kuru nē.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25. pantā ir noteikts: „Katram pilsonim bez jebkādas 2. pantā minētās diskriminācijas un bez nepamatoti ierobežojumiem jābūt tiesībām un iespējai: ...c) uz

⁵⁶ Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2001-16-01. <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=19&smode=1> (aplūkots 2009. 20. oktobrī), Secinājumu daļas 2.2. punkts

⁵⁷ Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2002-04-03. <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=19&smode=1> (aplūkots 2009. 20. oktobrī), Secinājumu daļas 2. punkts

vispārējas vienlīdzības pamatiem pildīt valsts dienestu savā valstī ” No šī panta izriet, ka aizliegumam pildīt valsts dienestu ir jābūt pamatotam. Uzsākot profesionālo dienestu, normatīvajos aktos ir skaidri noteiktas prasības, kurām atbilstot ar kandidātu tiek slēgts līgums par profesionālo dienestu un ja kandidāts neatbilst kādām no šīm prasībām, viņam par to tiek paziņots. Atvaļinot karavīru, beidzoties līguma termiņam un ja tas netiek pagarināts, „Militārā dienesta likums” paredz nelabvēlīga obligāta administratīvā akta izdošanu, kurā nav nepieciešams sniegt nekādus sīkākus pamatojumus par to kāpēc lēmums netiek pamatots. Šāda nepamatota ierobežojuma pastāvēšana tiesībām pildīt valsts dienestu ir cilvēka pamattiesību pārkāpums.

Profesionālais militārais dienests ir ļoti specifisks valsts dienests, kuram nepastāv alternatīvas, tādejādi liedzot karavīram turpināt dienestu, tiek liegta iespēja viņam turpināt izvēlēto nodarbošanos. Šādu cilvēka pamattiesību ierobežojums ir pieļaujams, bet šim ierobežojumam ir jābūt pamatotam ar personas spēju trūkumu vai kvalifikācijas neatbilstību, vai arī ierobežojumu nosakošajai normai ir jāatbilst Satversmes 116. pantā paredzētajiem leģitīmajiem mērķiem un samērīguma principam.

Patreizējā tiesiskā situācija pieļauj atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpumu, jo ar vienu karavīru profesionālā dienesta līgums var tikt pagarināts, bet ar otru nē, un šim karavīram pat nav tiesību zināt, kāpēc vienā gadījumā līgums tika pagarināts un viņa gadījumā netika. Šādas situācijas esamība var pieļaut arī Satversmes 91. pantā nostiprināto cilvēka pamattiesību, uz vienlīdzību un diskriminācijas aizliegumu, pārkāpumu.

Profesionālais militārais dienests ir valsts dienesta vieds, kurā uzsākot dienestu karavīrs zvēr būt uzticīgs Latvijas Republikai, tās Satversmei un likumīgajai valdībai. Šis dienests ir kas vairāk kā vienkārša divu pušu vienošanās uz līguma pamata, tāpēc būtu tikai cilvēcīgi informēt karavīru kāpēc šīs dienesta attiecības ar viņu tiek izbeigtas. Kā viens no iespējamiem situācijas uzlabošanas veidiem, varētu būt normatīvajos aktos iekļaut, ka karavīram tiek sniegts pamatojums kāpēc ar viņu netiek pagarināts līgums par profesionālo dienestu.

KOPSAVILKUMS

Apkopojot bakalaura darbā veiktā pētījuma rezultātus, esmu nonācis pie šādiem secinājumiem:

SECINĀJUMS:

1) Profesionālā dienesta līgums ir terminēts līgums, kuru slēdzot, karavīrs uzņemas saistības uz visu līguma termiņa darbības laiku un karavīram nav tiesību vienpusējā kārtā lauzt līgumu pirms termiņa beigām. Līguma termiņš ir noteikts „Militārā dienesta likumā” un karavīrs, slēdzot līgumu, nevar ietekmēt līguma darbības ilgumu. Šādā situācijā, līguma darbības laikā var mainīties apstākļi, kas ir pastāvējuši pie līguma noslēgšanas. Ja šie apstākļi (piem. dienesta atalgojums un piemaksas), kas ir bijuši par pamatu karavīra vēlmei uzsākt profesionālo dienestu, ir mainījušies, netaisnīgi liegt tiesības karavīram lauzt dienesta līgumu pirms termiņa.

PRIEKŠLIKUMS:

Situācijas uzlabošanai būtu nepieciešams veikt izmaiņas „Militārā dienesta likumā”, paredzot iespēju karavīram vienpusēji lauzt profesionālā dienesta līgumu, ja būtiski ir mainījušies militārā dienesta apstākļi, kuri ir pastāvējuši līguma noslēgšanas brīdī.

SECINĀJUMS:

2) Ņemot vērā to, ka Militārā dienesta likumā, vai līgumā par profesionālo dienestu nav paredzēta iespēja karavīram uzteikt līgumu pirms termiņa, ja vadība (darba devējs) tam nepiekrīt, nodarbinātības attiecību izbeigšanā militārajā dienestā nepastāv pušu vienlīdzība, jo Aizsardzības ministrijai ir nodrošinātas tiesības vienpusēji uzteikt līgumu par profesionālo dienestu, bet karavīram šādas iespējas nav, pat tad, ja viņa uzteikums būtu pietiekami pamatots.

PRIEKŠLIKUMS:

Ņemot vērā profesionālā militārā dienesta specifiku, profesionālā dienesta līguma izbeigšanā nevar pastāvēt tāda pati pušu vienlīdzība kā citos līgumos, taču atsevišķos gadījumos, kad ir pamatots iemesls, būtu „Militārā dienesta likumā” jāparedz iespēju karavīram uzteikt profesionālā dienesta līgumu vienpusējā kārtā.

SECINĀJUMS:

3) Paralēli profesionālajam militārajam dienestam pastāv arī valsts civildienests un dienests Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Katrs no šiem valsts dienesta veidiem ir ar savu dienesta specifiku, tāpēc pastāv daudz atšķirīgu tiesību un pienākumu katram no šiem dienestiem. Viena no būtiskākajām atšķirībām, starp profesionālo militāro dienestu un pārējiem minētajiem valsts dienesta veidiem ir tāda, ka karavīrs nevar izbeigt dienestu pēc paša vēlēšanās, kas salīdzinājumā ar valsts civildienestu un dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, militāro dienestu padara tiesiski neaizsargātāku.

PRIEKŠLIKUMS:

Lai uzlabotu karavīru tiesisko aizsardzību, būtu jānodrošina iespēju, atsevišķos pamatotos gadījumos, karavīram lauzt dienesta līgumu pēc paša vēlēšanās.

SECINĀJUMS:

4) Karavīram, uzsākot militāro dienestu, tiek radīts nepareizs priekšstats par gadījumiem, kad izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa beigām, nav jāatlīdzina izdevumi par apmācību un ekipējumu. Proti, Līgumā par profesionālo dienestu, atsevišķā punktā tiek uzskaitīti gadījumi, kad karavīram ir jāatlīdzina šie noteiktie izdevumi, bet šajā punktā nav iekļauta līguma laušana pirms termiņa beigām, pusēm par to abpusēji vienojoties, lai gan „Militārā dienesta likumā” ir noteikts, ka šie izdevumi ir jāatlīdzina arī tad, ja līgums tiek izbeigts pirms termiņa, pēc pušu vienošanās. Tā kā parasti līgums par profesionālo militāro dienestu ir pirmais rakstiskais dokuments, ko topošais karavīrs saņem izskatīšanai, lai izlemtu par labu vai sliktu dienestam, tad šāda nepilnīga informācija sniedz karavīram nepareizu priekšstatu par visām saistībām un pienākumiem, kas viņu sagaida dienestā.

PRIEKŠLIKUMS:

1) Lai novērstu pārpratumus, ir nepieciešams profesionālā dienesta līguma 5.5. punktā iekļaut gadījumu, kad profesionālā dienesta līgums tiek izbeigts pirms termiņa, pusēm par to vienojoties.

2) Būtu veicami uzlabojumi, pilnīgas un precīzas informācijas sniegšanā karavīram par gaidāmo dienestu, pirms profesionālā dienesta līguma noslēgšanas.

SECINĀJUMS:

5) Uz karavīru profesionālajā militārajā dienestā, salīdzinājumā ar darbinieku darba tiesiskajās attiecībās, attiecas daudzi normatīvajos aktos noteikti tiesību ierobežojumi: – veikt politisko darbību, apvienoties arodbiedrībās, piedalīties streikos, u.c. Darbinieks, darba tiesiskajās attiecībās ir daudz brīvāks par karavīru, jo karavīrs, atšķirībā no darbinieka, pastāvīgi atrodas dienestā un visu līguma darbības laiku, neatkarīgi no brīvā laika, uz karavīru attiecas viņam noteiktie tiesību ierobežojumi, tai skaitā ierobežojums izmantot atpūtas laiku pēc saviem ieskatiem. Tādejādi darba tiesiskās attiecības, salīdzinājumā ar militāro dienestu, ietver daudz lielāku nodarbināto rīcības brīvību.

Šādu brīvību ierobežošana ir pamatota ar profesionālā militārā dienesta specifiku, jo šie ierobežojumi ir nepieciešami, lai nodrošinātu objektīvu karavīra dienesta pienākumu izpildi, neatkarīgi no politiskajām norisēm vai sociālajām parādībām.

SECINĀJUMS:

6) Pēc līguma termiņa beigām, neskatoties vai karavīram ir vēlme turpināt dienestu, Aizsardzības ministrija var atteikt līguma atkārtotu pagarināšanu, atteikumu pamatojot tikai ar „Militārā dienesta likuma” 42. panta 1.daļas 2. punktā paredzēto apstākļu iestāšanos – līgumam ir beidzies termiņš, un ja to nepagarina. No šā likuma panta izriet, ka Aizsardzības ministrijai nav jāpamato karavīram līguma nepagarināšanas iemeslus. Šāds formāls atteikums, nepaskaidrojot līguma nepagarināšanas iemeslus, pieļauj karavīra civiltiesību ierobežošanu, nepamatoti liedzot, viņam tiesības pildīt valsts dienestu, kā arī pastāv iespējama atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpšana.

PRIEKŠLIKUMS:

Lai uzlabotu esošo situāciju, būtu nepieciešams izdarīt izmaiņas esošajos normatīvajos aktos, vai izstrādāt jaunus, tajos paredzot detalizētāku kārtību, kādā pagarināt profesionālā dienesta līgumu ar karavīru un balstoties uz kādiem kritērijiem tiek izlemts nepagarināt profesionālā dienesta līgumu.

SECINĀJUMS:

7) Profesionālā dienesta līguma saturs un forma ir noteikta, vienāda visiem karavīriem, un karavīrs nevar ietekmēt šā līguma saturu un formu. Tas nostāda karavīru, kā

vienu līgumu slēdzošo pusi, nevienlīdzīgā situācijā ar otru pusi Aizsardzības ministriju, kura vienpusējā kārtā ir sastādījusi šo līgumu.

PRIEKŠLIKUMS:

Slēdzot līgumu par profesionālo dienestu, atsevišķos jautājumos varētu pieļaut arī karavīram iespēju ietekmēt līguma saturu.

SECINĀJUMS:

8) Ņemot vērā profesionālā militārā dienesta raksturu, kurš būtiski ierobežo tajā nodarbinātās personas tiesības un atsevišķos gadījumos nostāda nodarbināto ļoti nevienlīdzīgā situācijā, salīdzinājumā ar citiem nodarbinātības veidiem, karavīrs iespējams ir viena no neaizsargātākajām profesijām valstī.

Šo tiesību ierobežošanu daļēji kompensē karavīriem noteiktais atalgojums un sociālās garantijas, kuras ir labvēlīgākas salīdzinājumā ar citos nodarbinātības veidos noteiktajām, taču patreizējais to apjoms nav pietiekošs, lai pilnībā kompensētu šos ierobežojumus.

PRIEKŠLIKUMS:

Lai uzlabotu pastāvošo situāciju ir nepieciešams veikt izmaiņas „Militārā dienesta likumā”, paredzot tajā vairāk tiesību karavīram jautājumos, kas saistīti ar dienesta attiecību nodibināšanu un izbeigšanu, tādējādi karavīra profesiju padarot tiesiski aizsargātāku, vai arī palielināt atalgojumu un sociālās garantijas, lai kompensētu šos ierobežojumus.

ANOTĀCIJA

Šajā bakalaura darbā tiek aplūkots līgums par profesionālo militāro dienestu un tā tiesiskie aspekti. Līgums par profesionālo militāro dienestu ir sevišķi aktuāls, kopš Latvijā ir atcelts obligātais militārais dienests un kā vienīgais veids, kā persona var realizēt militāro dienestu ir, slēdzot profesionālā dienesta līgumu. Darbā līgums par profesionālo dienestu pamatā tiek aplūkots no nodarbinātības aspekta, atsevišķus jautājumus aplūkojot arī no cilvēktiesību viedokļa.

Darbs sastāv no ievada, četrām nodaļām un kopsavilkuma. Pirmās nodaļas ietvaros tiek aplūkota tiesisko attiecību nodibināšana militārajā dienestā, atklājot to nodibināšanas pamatu un profesionālā dienesta tiesiskos aspektus. Otrā nodaļa analizē līguma par profesionālo dienestu formu un saturu, tā noslēgšanu, izbeigšanas veidus un pagarināšanas kārtību. Darba trešā nodaļa ietver no profesionālā dienesta līguma izrietošo nodarbinātības attiecību salīdzinājumu ar citiem nodarbinātības veidiem Latvijā, atklājot būtiskākās atšķirības starp nodarbinātību profesionālajā militārajā dienestā un citiem nodarbinātības veidiem. Pētījuma pēdējā sadaļā no cilvēktiesību aspekta tiek aplūkoti problemātiski jautājumi saistībā ar atvaļināšanu no militārā dienesta.

ANNOTATION

In this bachelor work there is described a contract of professional military service and its legal aspects. Contract for professional military service is particularly acute, since the Latvian has lifted the compulsory military service and the only way a person can realize the military services is the closure of a professional service contract. In this bachelor work a contract for professional military service was viewed both from the employment point of view and from a human rights perspective.

The work consists of introduction, four chapters and a summary. First chapter deals with the legal relationship in the military service, revealing the basis for the establishment and professional service legal aspects. The second chapter examines the contract for professional services in the form and content of its conclusion, termination types and renewal procedures. The third chapter includes from the professional service contract resulting employment relationship comparison with other employment types in Latvian, revealing the essential differences between the employment of professional military service and other forms of employment. In the last section of the Study from the human rights aspect is dealt with difficult issues related to retirement from military service.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra

1. Iļjanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga: Ratio iuris, 2005.
2. Kalniete M. Satversmes tiesas spriedumos skaidrotie principi. <http://www.lpia.lv/?id=836> (aplūkots 2009. gada 26. oktobrī).
3. Lubgāns V. Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. Rīga: Latvijas vēstnesis, pielikums "Jurista vārds" Nr.24, 2003.
4. Stucka A. Administratīvās tiesības. Rīga: Juridiskā koledža, 2006.

Normatīvie akti

5. Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Starptautiskais līgums. <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> (aplūkots 2009. 29. oktobrī).
6. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Policijas akadēmijas izdevums, 1999.
7. Militārā dienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 18. jūnijs, nr. 91.
8. Nacionālo bruņoto spēku likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1999. 24. novembris, nr. 388/389.
9. Militārās izdienas pensiju likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 01. aprīlis, nr. 86.
10. Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: LR likums. *Latvijas vēstnesis*, 2002. 09. maijs, nr. 69.
11. Valsts civildienesta likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000. 22. septembris, nr. 331/333
12. Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2008. 08. decembris, nr. 183.
13. Iekšlietu ministrijas sistēmas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2006. 30. jūnijs, nr. 101.
14. Darba likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 06. jūlijs, nr. 105.

15. Civillikums: LR likums. Firma „AFS”, 2006.
16. Administratīvā procesa likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 14. novembris, nr. 164.
17. Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 20. jūnijs, nr. 94.
18. Par valsts noslēpumu: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1996. 01. janvāris, nr. 181.
19. Noteikumi par karavīru dienesta atalgojumu: MK noteikumi nr. 131. *Latvijas Vēstnesis*, 2004. 11. marts, nr. 39.
20. Kārtība, kādā profesionālā militārā dienesta karavīrs pilda valsts civildienesta ierēdņa amatu: MK noteikumi nr. 498. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 07. novembris, nr. 162.
21. Noteikumi par tiešās pārvaldes iestāžu ierēdņu, darbinieku un amatpersonu un Centrālās vēlēšanu komisijas un Centrālās zemes komisijas darbinieku darba samaksas sistēmu un kvalifikācijas pakāpēm, kā arī ierēdņu pabalstiem un kompensāciju: MK noteikumi nr. 995. *Latvijas Vēstnesis*, 2005. 30. decembris, nr. 210.
22. Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta atalgojuma sistēmu un amatiem atbilstošajām augstākajām speciālajām dienesta pakāpēm: MK noteikumi nr. 86. *Latvijas Vēstnesis*, 2009. 10. februāris, nr. 22.
23. Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 9 – not., Rīga: Aizsardzības ministrija 2005. gada 19. decembris.
24. Profesionālā dienesta karavīru izvērtēšanas un atestācijas noteikumi: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 1 – not., Rīga: Aizsardzības ministrija 2006. gada 3. janvārī.
25. Noteikumi par pieņemšanu profesionālajā dienestā un līguma par profesionālo dienestu slēgšanu: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 42 – NOT., Rīga: Aizsardzības ministrija 2008. gada 2. jūnijā.
26. Noteikumi par Nacionālo bruņoto spēku profesionālā dienesta karavīru, militāro un civilo darbinieku valsts amatpersonas amata savienošānu ar citu amatu, uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildi: Aizsardzības ministrijas noteikumi nr. 1, Rīga: Aizsardzības ministrija 2007. gada 1. februārī.
27. Militārā dienesta iekārtas reglaments: Aizsardzības ministrijas reglaments AMR 14-1, Rīga: Apstiprināts ar aizsardzības ministra 2004. gada 23. aprīļa pavēli Nr. 130.
28. Karavīru militārās disciplīnas reglaments: MK noteikumi nr. 231. *Latvijas vēstnesis*, 2006. 30. marts, nr. 52.

29. Kārtība, kādā Aizsardzības ministrija sedz izdevumus par profesionālā dienesta karavīriem sniegtajiem veselības aprūpes pakalpojumiem: MK noteikumi nr. 288. *Latvijas Vēstnesis*, 2003. 06. jūnijs. Nr. 85.
30. Par vienotu valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu (darbinieku) atlīdzības sistēmu: Likumprojekts. http://www.fm.gov.lv/preses_relizes/dok/FMLik_261009.pdf (aplūkots 2009. 17. novembrī).
31. Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas uzņemšanas noteikumi 2009./2010. mācību gadā. http://www.naa.mil.lv/Studijas/Uznemsanas_noteikumi/uznemsanas_noteikumi2009-2010.aspx (aplūkots 2009. 16. oktobrī).

Tiesu prakse

32. Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2003-12-01. <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=19&smode=1> (aplūkots 2009. 20. oktobrī).
33. Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2001-16-01. <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=19&smode=1> (aplūkots 2009. 20. oktobrī).
34. Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2002-04-03. <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=19&smode=1> (aplūkots 2009. 20. oktobrī).
35. Augstākās tiesas Senāta administratīvo lietu departamenta 2006. gada 18. aprīļa spriedums lietā nr. C31258201. <http://juridika.tiesas.lv/template/index.php?type=3&id=220&cat=44> (aplūkots 2009. 18. oktobrī).
36. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 25. oktobra spriedums lietā nr. A42118904, SKA-407/2007. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 23. oktobrī).
37. Administratīvās apgabaltiesas 2008. gada 30. septembra spriedums lietā nr. A42573907 AA43-467-08/4. <http://www.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 19. oktobrī).
38. Administratīvās apgabaltiesas 2007. gada 19. marta spriedums lietā nr. A42118904 AA43-0114-07/5. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 12. oktobrī).
39. Administratīvās rajona tiesas 2009. gada 28. jūlija spriedums lietā nr. A42719909. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 19. oktobrī).
40. Administratīvās rajona tiesas 2007. gada 17. maija spriedums lietā nr. A42338706 A1566-07/6. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. gada 12. oktobrī).
41. Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 18. jūnija spriedums lietā nr. A 42480307, A 2490-08/21. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 19. oktobrī).

42. Administratīvās rajona tiesas 2005. gada 8. decembra spriedums lietā nr. A42307505 (A3075-05/15). <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 20. oktobrī).
43. Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 24. aprīļa spriedums lietā nr. A42573907. <http://juridika.tiesas.lv/> (aplūkots 2009. 20. oktobrī).

LATVIJAS REPUBLIKAS

AIZSARDZĪBAS MINISTRIJA

LĪGUMS PAR PROFESIONĀLO DIENESTU

200__ .gada _____

Nr. _____

Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija (K.Valdemāra ielā 10/12, LV-1473), kuru pārstāv

(amats, dienesta pakāpe, vārds, uzvārds)

(turpmāk – AM) no vienas puses, un Latvijas Republikas pilsonis _____

_____, personas kods _____,

(vārds, uzvārds)

dzīvo _____,

(dzīves vietas adrese)

pilsoņa pasēs Nr. _____

izdota _____

(sērija, numurs)

(datums)

(izdevējviestāde)

derīga līdz _____,

(datums)

(turpmāk - karavīrs) no otras puses, abi kopā – puses,

noslēdz šo līgumu par profesionālo dienestu Latvijas Republikas Nacionālajos bruņotajos spēkos uz _____ gadiem un _____ mēnešiem no _____

(datums, mēnesis, gads)

līdz _____

(datums, mēnesis, gads)

1. Karavīram tiek noteikts pārbaudes laiks _____ mēneši.

2. Aizsardzības ministrija apņemas:

- 2.1. pēc pieņemšanas dienestā nodrošināt karavīra militāro pamatapmācību normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā;
- 2.2. nodrošināt karavīra iecelšanu amatā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atbilstoši viņa sagatavotībai;
- 2.3. nodrošināt normatīvajos aktos karavīram paredzētā dienesta atalgojuma, kompensāciju un pabalstu izmaksas;
- 2.4. nodrošināt karavīra uzņemšanu visa veida apgādē, kas paredzēta profesionālā dienesta karavīriem atbilstoši normatīvajos aktos paredzētajām normām no Aizsardzības ministrijai šim mērķim iedalītajiem budžeta līdzekļiem;
- 2.5. nodrošināt turpmāko karavīra dienesta gaitu atbilstoši karavīra izvērtēšanas un atestācijas rezultātiem;

- 2.6. nodrošināt Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem nepieciešamās izglītības un kvalifikācijas iegūšanas iespējas, ar karavīru slēdzot atsevišķu vienošanos, kas ir šī līguma neatņemama sastāvdaļa;
 - 2.8. nodrošināt un garantēt normatīvajos aktos karavīram noteiktās tiesības, sociālās un ar profesionālo dienestu saistītās garantijas.
3. Karavīrs apņemas :
- 3.1. godprātīgi pildīt profesionālo dienestu, precīzi un bez ierunām pildīt komandieru (priekšnieku) likumīgās pavēles un rīkojumus, stingri ievērot iekšējos normatīvos aktus, labi pārzināt un uzturēt viņam uzticēto tehniku (bruņojumu);
 - 3.2. ievērot un precīzi pildīt Latvijas Republikas normatīvo aktu un militāro reglamentu normas un starptautiskajos tiesību aktos noteiktās prasības;
 - 3.3. neizpaust valsts un dienesta noslēpumus, ievērot likuma "Par valsts noslēpumu" prasības;
 - 3.4. ievērot Militārā dienesta likuma 15.pantā karavīram noteiktos aizliegumus;
 - 3.5. apgūt militārās zināšanas, kaujas tehniku un bruņojumu un ievērot tā izmantošanas noteikumus un prasības;
 - 3.6. pēc atvaļināšanas no profesionālā dienesta turpināt dienestu Nacionālo bruņoto spēku rezervē, izņemot Militārā dienesta likuma 42.pantā noteiktos gadījumus;
 - 3.7. piedalīties starptautiskajās operācijās saskaņā ar LR saistošajiem starptautiskajiem līgumiem un LR normatīvajiem aktiem;
 - 3.8. informēt tiešo komandieri (vismaz divus mēnešus pirms) par paredzamajiem apstākļiem (piemēram, bērna kopšanas atvaļinājums u.tml.), kuri saskaņā ar normatīvajiem aktiem karavīram dod tiesības nepildīt dienesta pienākumus.
4. Profesionālā dienesta kārtības noteikumi.
- 4.1. Puses vienojas ievērot darba aizsardzības noteikumus, darba organizācijas principus, higiēnas normas un ugunsdrošības noteikumus, kas izdoti saskaņā ar Militārā dienesta likumu, kā arī citiem normatīvajiem aktiem.
 - 4.2. Karavīram tiek noteikts dienesta dienas ilgums atkarībā no dienesta nepieciešamības.
5. Līguma pagarināšana un izbeigšana.
- 5.1. Pēc līguma par profesionālā dienesta (turpmāk - līgums) termiņa izbeigšanās, pusēm vienojoties, līgumu var pagarināt katru reizi Militārā dienesta likumā un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.
 - 5.2. Līgumu pirms termiņa var izbeigt katrā laikā, pusēm par to vienojoties.
 - 5.3. Līgumu pēc vadības iniciatīvas pirms termiņa izbeidz, ja:
 - 5.3.1. karavīrs zaudējis Latvijas pilsonību;
 - 5.3.2. karavīrs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ;
 - 5.3.3. pārbaudes laikā noskaidrojas, ka karavīrs neatbilst dienesta prasībām;
 - 5.3.4. ir atklājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu, un šos apstākļus nevar novērst;
 - 5.3.5. karavīra dienesta nespējas laiks slimības dēļ ir ilgāks par četriem mēnešiem (120 dienām), ja slimība vai ievainojums (trauma) nav gūti, pildot dienesta pienākumus;
 - 5.3.6. likvidē vai reorganizē vienību (apakšvienību) vai samazina karavīru skaitu, ievērojot Militārā dienesta likuma prasības;
 - 5.3.7. karavīram kā disciplinārsods piemērota atvaļināšana no aktīvā dienesta;

5.3.8. ir stājies spēkā notiesājošs tiesas spriedums.

- 5.4. Izbeidzot līgumu pirms termiņa šī līguma 5.3.6.apakšpunktā minēto apstākļu dēļ, karavīru par to brīdina divus mēnešus iepriekš.
- 5.5. Izbeidzot līgumu 5.3.1., 5.3.3. - 5.3.5. un 5.3.7.-5.3.8.apakšpunktā minētajos gadījumos, karavīram jākompensē noteikta izdevumu daļa par viņa militāro un profesionālo apmācību, kā arī izsniegtā ekipējuma un aprīkojuma atlikuma vērtība normatīvajos aktos noteiktā kārtībā.

6. Karavīra materiālā atbildība.

- 6.1. Karavīrs ir materiāli atbildīgs par zaudējumiem, kas radušies viņa prettiesiskas rīcības dēļ. Minētie zaudējumi karavīram jāatlīdzina normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā.
- 6.2. Materiālos zaudējumus, kas radušies, karavīram pildot dienesta pienākumus, un kurus nav bijis iespējams novērst, sedz Nacionālie bruņotie spēki.
- 6.3. Ja līguma tiek izbeigts, kā arī beidzoties līguma termiņam, karavīram ir jānodod Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem no tiem saņemtās materiālās vērtības, bet, ja tās ir nozaudētas, jāatmaksā mantas vērtība pilnā apmērā.

7. Strīdu izskatīšana.

Strīdi par karavīra militārā dienesta gaitu tiek izskatīti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

8. Noslēguma noteikumi.

- 8.1. Līgums sagatavots trīs eksemplāros, no kuriem viens glabājas pie karavīra, otrs – karavīra personas lietā, trešais – līguma reģistrācijas vietā.
- 8.2. Karavīru apbalvošanu un sodīšanu, kā arī atbildību par pārkāpumiem skata normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.
- 8.3. Ja līguma darbības laikā tiek grozīti normatīvie akti, kas skar līgumslēdzēju pušu tiesības un pienākumus, tie ir saistoši līgumslēdzējām pusēm.
- 8.4. Visas pušu rakstiskās vienošanās ir šī līguma neatņemamas sastāvdaļas.

9. Līgums stājas spēkā ar _____

(amats)

komandiera (priekšnieka) 200 . gada . pavēli Nr. _____

(pavēle par personas pieņemšanu profesionālajā dienestā)

Aizsardzības ministrijas vārdā:

Karavīrs:

(amats, pakāpe, v., uzvārds, paraksts)

(v., uzvārds, paraksts)

Z.v.

Līgumā ir izdarītas izmaiņas

Aizsardzības ministrijas vārdā:

(amats, pakāpe, v., uzvārds, paraksts)

Karavīrs:

(v., uzvārds, paraksts)

Z.v.

Līgumā ir izdarītas izmaiņas

Aizsardzības ministrijas vārdā:

(amats, pakāpe, v., uzvārds, paraksts)

Karavīrs:

(v., uzvārds, paraksts)

Z.v.

10. Līgums izbeigts ar _____

(amats)

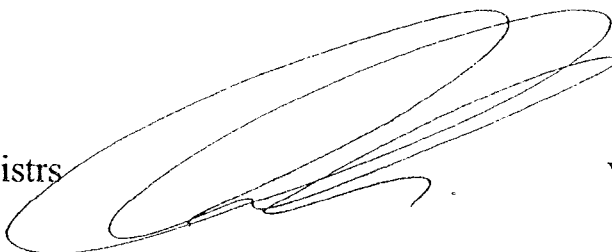
komandiera (priekšnieka) 200__ . gada _____

pavēli Nr. _____

(pavēle par personas izslēgšanu no vienības personālsastāva)

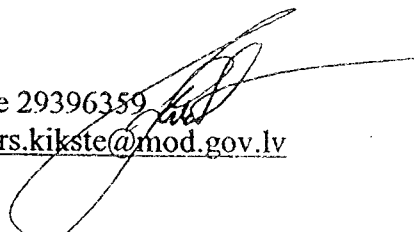
(pamatojums)

Aizsardzības ministrs

V.Veldre

Ķikste 29396359
kaspars.kikste@mod.gov.lv

(kam - vienības komandiera amats, pakāpe, vārds, uzvārds)

(no kā – kandidāta vārds, uzvārds, personas kods,

dzīvesvietas adrese, tālrunis

pases dati – sērija, numurs, kad un kas izdevis)

IESNIEGUMS

Lūdzu pieņemt mani profesionālajā dienestā uz ____ gadiem un ____ mēnešiem.

Vieta, datums

paraksts

Aizsardzības ministrs

V.Veldre

Kikste 29396359
kaspars.kikste@mod.gov.lv

LATVIJAS REPUBLIKAS

AIZSARDZĪBAS MINISTRIJA

PIELIKUMS LĪGUMAM PAR PROFESIONĀLO DIENESTU NR. _____

VIENOŠANĀS PAR MĀCĪBĀM

200__ .gada _____

Nr. _____

Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija (K.Valdemāra ielā 10/12, LV-1473), kuru pārstāv

_____ (amats, dienesta pakāpe, vārds, uzvārds)

(turpmāk – AM) no vienas puses, un Latvijas Republikas pilsonis _____

_____, (vārds, uzvārds)

personas kods _____,

(turpmāk - karavīrs) no otras puses, vienojas:

2. Aizsardzības ministrija apņemas:

- 2.1. Pēc pieņemšanas profesionālajā dienestā nodrošināt karavīram iespēju iegūt vispārējo vidējo izglītību, nepārtraucot karavīra amata pienākumu pildīšanu.
- 2.2. Šīs vienošanās darbības laikā, ja karavīrs pilda noteiktās saistības un ja ir izpildīti pārējie līguma par profesionālo dienestu nosacījumi, pagarināt profesionālā dienesta līgumu uz laiku, kas nav mazāks par Militārā dienesta likumā noteikto.

3. Karavīrs apņemas :

- 3.1. 5 (piecos) gados sekmīgi un pilnībā apgūt _____ (mācību iestādes nosaukums) mācību programmu vispārējās / profesionālās (nevajadzīgo nosvītrot) vidējās izglītības iegūšanai _____ (specialitāte).
- 3.2. Divas reizes gadā no vienošanās spēkā stāšanās brīža – pirmoreiz līdz augusta beigām un otrreiz līdz decembra beigām - iesniegt Aizsardzības ministrijai ziņojumu par mācību gaitu, pievienojot mācību faktu un sekmes apliecinājošu dokumentu kopijas.
- 3.3. Nekavējoties ziņot Aizsardzības ministrijai par mācību pārtraukšanas faktu vai apstākļiem, kas karavīram varētu traucēt šīs vienošanās noteikto saistību izpildei.

4. Vienošanās stājas spēkā ar _____ komandiera
(amats)
(priekšnieka) 200 . gada _____ pavēli Nr. _____
(pavēle par personas pieņemšanu profesionālajā dienestā)

Aizsardzības ministrijas vārdā:

Karavīrs:

(amats, pakāpe, v., uzvārds, paraksts)

(v., uzvārds, paraksts)

Z.v.

Aizsardzības ministrs

V.Veldre

Kikste 29396359
kaspars.kikste@mod.gov.lv

VĒRTĒŠANAS LAPA

I. DAĻA: ZINĀŠANAS PAR VĒRTĒTĀJĀ MOKARAVIRU				
A. PERSONAS DAĻA				
1. Vārds, uzvārds		2. Personas kods:		
3. Ģimenes stāvoklis:		3.1. precējies	3.2. neprecējies	3.3. citi varianti (norādīt)
4. Laulātā nodarbošanās:		4.1. militārpersona	4.2. privātais sektors	4.3. valsts iestāde
		4.4. bezdarbnieks	4.5. pensionārs	4.6. citi varianti (norādīt)
5. Apgādājāmie		6. Faktiskā dzīvesvieta		
5.1. Statuss	5.2. Vecums	6.1. Adrese		6.2. Statuss
B. INFORMĀCIJA PAR DIENESTA GAITU				
7. Līgums par profesionālo dienestu noslēgts līdz				
8. NBS no				
9. Dienesta pakāpe:		9.1. Piešķirta:		
9.2. Var pretendēt uz paaugstināšanu dienesta pakāpē:				
10. Dienesta vieta				
10.1. Vienība:		10.2. Amats:		10.3. Amata pakāpe
10.4. Amata teciets/		10.5. amatu pilda no		10.6. Amata MPS kods
		Daums		
11. Piešķirtie MPS kodi				
11.1. Specialitāte		11.2. Kods	11.3. Pamatojums	
12. Veselības stāvoklis (aili aizpilda, ņemot vērā pēdējās veselības pārbaudes rezultātus)				
12.1. Amatam noteiktā veselības kategorija		12.2. Faktiskā veselības kategorija		12.3. Pārbaudes gads
13. Izpildība				
13.1. Civīls:		13.2. Mācību iestāde	13.3. Iegūtā kvalifikācija, līmenis, grāds	
13.5. Militārs:		13.6. Mācību iestāde	13.7. Iegūtā kvalifikācija, līmenis, grāds	
14. Valodu zināšanas				
14.1. Dzimtā valoda				
14.2. Svešvaloda:		14.3. Amatam noteiktais zināšanu līmenis		14.4. Faktiskais zināšanu līmenis
				14.5. Pārbaudes gads

PĒC AIZPILDĪŠANAS - TIKAI DIENESTA LIETOŠANAI

II DAĻA. IZVĒRTĒŠANA			
A. IZVĒRTĒŠANAS DAĻĀ			
15. Izvērtēšanas laika posms:	no	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> (mēnesis) (gads)	līdz <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> (mēnesis) (gads)
17. Papildu materiālu (pielikumu) skaits			<input type="text"/> lp.
16. Mēnešu skaits			<input type="text"/>
B. ZINĀS PAR VĒRTĒJĀNIEM			
18. Vērtētājs	Pakāpe	Vārds, uzvārds	Vienība, amats
19. Vecākais vērtētājs			
C. VĒRTĒJAMĀ KARAVĪRA DIENESTA PIENĀKUMU UN UZDEVUMU PRAKSTS			
20. Ar dienesta pienākumiem iepazīs:			<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> (datums)
			20.1. Vērtējamā karavīra paraksts, tā atšifrējums
D. KARAVĪRA INDIVIDUĀLO ĪPAŠĪBU, SAGATAVOTĪBAS UN PRASMJU VĒRTĒJUMS			
21. Individuālās īpašības			
21.1.	Prasme patstāvīgi spriest	0	Visbiežāk nav sava viedokļa, ja ir, tad nespēj to pārliecinoši argumentēt
		1	Spēj adekvāti novērtēt situāciju, bet izvairās paust savu viedokli
		2	Parasti spēj argumentēt savu viedokli, taču spriedumi reizēm kļūdaini
		3	Vienmēr spriež racionāli un pareizi, ir sava viedoklis, ko spēj argumentēti pamatot
21.2.	Uzticamība	0	Visbiežāk – nevar pajauties. Labāk neuzticēt individuālus uzdevumus
		1	Dažkārt nevar pajauties
		2	Parasti var pajauties, taču vajadzīga kontrole
		3	Vienmēr var pajauties
21.3.	Mērķtiecība	0	Trūkst mērķtiecības, cenšas izvairīties no grūtībām
		1	Viegli novirzās no mērķa, neprot noteikt prioritātes, vajadzīgs atbalsts un palīdzība
		2	Dažkārt nav izlēmīgs un pietiekami aktīvs mērķu sasniegšanā
		3	Apņēmīgs, izlēmīgs un aktīvs mērķu sasniegšanā
21.4.	Spēja strādāt stresa apstākļos	0	Nav spējīgs strādāt stresa apstākļos
		1	Darbspējas ātri samazinās
		2	Dažkārt stresa apstākļi traucē uzdevumu izpildi
		3	Strādā ar pilnu atdevi, spēj saglabāt savaldību un mērķtiecību
21.5.	Prasme pieņemt lēmumus	0	Izvairās patstāvīgi pieņemt lēmumus, gaida tos no citiem
		1	Cenšas izvairīties no lēmuma pieņemšanas, motivējot to ar problēmas sarežģītību
		2	Dažkārt lēmuma pieņemšana prasa ilgstošu laiku, parasti spēj izstrādāt risinājumu
		3	Pieņem pamatotus lēmumus, prot atrast alternatīvus risinājumus
21.6.	Organizatora spējas	0	Nav organizatora spēju
		1	Spēj sadarboties ar kolēģiem, taču neprot motivēt tos kopēja uzdevuma izpildei
		2	Ir organizatora spējas, taču vajadzīgs atbalsts un kontrole
		3	Teicams organizators, spēj droši rīkoties atbilstoši pilnvarām
21.7.	Spējas izteikties mutiski	0	Neprot skaidri izteikties, tāpēc viegli pārprotams
		1	Dažreiz nevar skaidri un pārliecinoši formulēt savu viedokli
		2	Parasti izsakās pārliecinoši un tekoši
		3	Izsakās precīzi, skaidri, tekoši un pārliecinoši
21.8.	Spējas izteikties rakstiski	0	Nevar skaidri formulēt viedokli, ir liekvārdība, teksts grūti saprotams
		1	Dažreiz nevar formulēt viedokli, ir liekvārdība
		2	Parasti teksts ir skaidri saprotams un labskanīgs
		3	Teksts vienmēr precīzs, lakonisks un labskanīgs
22. Attieksme pret dienestu			
22.1.	Dienesta pienākumu izpilde	0	Izpilda pavisām, pastāvīgi jākontrolē
		1	Izpilda, bet tikai obligāto minimumu, vajadzīga kontrole
		2	Izpilda labi, dažreiz jākontrolē
		3	Izpilda apzinīgi, ar iniciatīvu, kontrole nav vajadzīga

I. DĒVA PRIEKŠLIKUMI PAR TURPMĀKO DIENESTA GAITU		
A. VĒRTĒJAMA KARAVĪRA PRIEKŠLIKUMI		
27. Pēc līguma termiņa beigām profesionālā dienesta līguma termiņu pagarināt:	Vēlos	Nevēlos
28. Turpmākā dienesta gaita:		
28.1. Amati (norādīt laiku). Vēlamos amatus norāda karavīri, kuri esošajā amatā atrodas vismaz 2 gadus		
28.2. Mācības (norādīt laika posmu un programmu)		
a) 200__gadā	b) 200__gadā	
28.3. Papildinformācija, ko vēlas sniegt karavīrs (šeit tiek sniegta jebkāda informācija, kuru vajadzētu ņemt vērā, lemjot par turpmāko dienesta gaitu un mācībām):		
B. VĒRTĒTĀJA PRIEKŠLIKUMI PAR KARAVĪRA TURPMĀKO DIENESTA GAITU		
29. Pēc termiņa beigām profesionālā dienesta līguma	Pagarināt	Nepagarināt
29.1. Pamatojums		
30. Priekšlikumi par pārvietošanu citā amatā, specialitātē, pamatojums:		
30.1. Pārvietot citā, atbilstošākā amatā (kādā)	☐	
30.2. Atstāt esošajā amatā	☐	
31. Priekšlikumi par paaugstināšanu dienesta pakāpē, pamatojums:		
31.1. Paaugstināt dienesta pakāpē	☐	
31.2. Atstāt esošajā dienesta pakāpē	☐	

PĒC AIZPILDĪŠANAS - TIKAI DIENESTA LIETOŠANAI

32. Priekšlikumi par mācībām, pamatojums:	
32.1. Piekrītu mācībām norādītajā laikā	☐
32.2. Piekrītu mācībām, bet citā laika posmā (norādīt, - kad un kāpēc)	☐
32.3. Nepiekrītu mācībām (paskaidrot, - kāpēc)	☐
33. Citi priekšlikumi par turpmāko dienesta gaitu, pamatojums:	
34. Vērtētāja paraksts, tā atšifrējums	(datums)
C. VECAKĀ VĒRTĒTĀJA PRIEKŠLIKUMI PAR KARAVĪRA TURPMĀKO DIENESTA GAITU	
35. Vērtētāja viedoklis par vērtējamā karavīra turpmāko dienesta gaitu:	Piekrītu Nepiekrītu
35.1. Pamatojums	
36. Vērtētāja viedoklis par paaugstināšanu dienestā pakāpē:	Piekrītu Nepiekrītu
36.1. Pamatojums	
37. Vērtētāja viedoklis par vērtējamā karavīra apmācību:	Piekrītu Nepiekrītu
37.1. Pamatojums	
38. Vecākā vērtētāja paraksts, tā atšifrējums	(datums)
39. Ar vērtējumu un iespēju to pārsūdzāt iepazīsinos:	
Vērtējamā karavīra paraksts, tā atšifrējums	(datums)

Apliecinu, ka bakalaura darbu esmu uzrakstījis patstāvīgi, izmantojot
darbā norādītos avotus, un darbs nav plagiāts.

Wimacis 27.11.2009.
/Darba autora paraksts, datums/